

Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın No: 396 ISSN: 1301-9538

GDA Yayın No: 22

**ELAZIĞ, MALATYA VE ADIYAMAN İLLERİNDE
ORMAN KÖYLÜLERİNİN SOSYO-EKONOMİK
DURUMU VE KULLANDIKLARI BAZI ODUN DIŞI
ORMAN ÜRÜNLERİNİN BELİRLENMESİ**

(ODC:9; 90; 904)

**Determination of socio-economic situation and non wood herbal
plants grown up in forest and used by villagers in Elazığ, Malatya
and Adiyaman Provinces**

**Nihat GÜLDAŞ
Özden YALÇIN
Dr. Cemal FİDAN
Ahmet ÇOK
Prof.Dr. Mehmet TAŞPINAR
Yard.Doç.Dr. İsmail TÜRKÖĞLU**

TEKNİK BÜLTEN NO: 14

2010

**T.C.
ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI
GÜNEYDOĞU ANADOLU ORMANCILIK
ARAŞTIRMA MÜDÜRLÜĞÜ**

**SOUTHEASTERN ANATOLIA
FORESTRY RESEARCH INSTITUTE
ELAZIĞ - TÜRKİYE**

YAYIN KURULU
Editorial Board

Nihat GÜLDAŞ
Dr. Celal TAŞDEMİR
Necati ÇOK
Hakan YOĞURTCU
Özden YALÇIN

YAYIMLAYAN
Güneydoğu Anadolu Ormancılık
Araştırma Müdürlüğü
23049 ELAZIĞ / TÜRKİYE

Published by
South - East Anatolia
Forest Research Institute
23049 ELAZIĞ / TURKEY

Tel : +(424) 241 11 24
Faks : +(424) 241 11 03
E-Mail : gdaoae@cevreorman.gov.tr

..... Matbaacılık
ELAZIĞ
2010

Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın No: 396
GDA Yayın No: 22

ISSN: 1301-9538

**ELAZIĞ, MALATYA VE ADIYAMAN İLLERİNDE ORMAN
KÖYLÜLERİNİN SOSYO-EKONOMİK DURUMU VE
KULLANDIKLARI BAZI ODUN DIŞI
ORMAN ÜRÜNLERİNİN BELİRLENMESİ**

(ODC: 9; 90; 904)

**Determination of socio-economic situation and non wood herbal plants
grown up in forest and used by villagers in Elazığ,
Malatya and Adıyaman Provinces**

**Nihat GÜLDAŞ
Özden YALÇIN
Dr. Cemal FİDAN
Ahmet ÇOK
Prof.Dr. Mehmet TAŞPINAR
Yard.Doç.Dr. İsmail TÜRKOĞLU**

TEKNİK BÜLTEN NO: 14

**T.C.
ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI
GÜNEYDOĞU ANADOLU
ORMANCILIK ARAŞTIRMA MÜDÜRLÜĞÜ**

**SOUTHEASTERN ANATOLIA
FORESTRY RESEARCH INSTITUTE
ELAZIĞ - TÜRKİYE**

ÖNSÖZ

“Elazığ, Malatya ve Adıyaman İllerinde Orman Köylülerinin Sosyo-Ekonomik Durumu ve Kullandıkları Bazı Odun Dışı Orman Ürünlerinin Belirlenmesi” adlı bu çalışma, Güneydoğu Anadolu Ormancılık Araştırma Müdürlüğü tarafından yürütülmüştür. Proje Elazığ, Malatya ve Adıyaman İllerindeki 152 orman içi, 193 orman bitişiği köyde yapılmıştır. Orman köylülerinin sosyo-ekonomik durumları ile kullandıkları bazı odun dışı orman ürünleri hakkında yapılan anket (2005-2006 yılları) ve arazi çalışmaları ile veriler toplanmıştır.

Projemize maddi yönden destek veren Orman Kooperatifleri Merkez Birliği'ne (ORKOOP), çalışmalarımızda yardımcı olan Elazığ Orman Bölge Müdürlüğüne, çalışma alanımızda bulunan tüm İl Çevre ve Orman Müdürlükleri, İşletme Müdürlükleri ile İşletme Şefliklerine teşekkür ederiz.

Ayrıca, projede yardımlarını esirgemeyen Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Şemsettin CİVELEK hocamıza, Sütçü İmam Üniversitesi Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Özden GÖRÜCÜ hocamıza ve Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Ömer AYTAÇ hocamıza teşekkürlerimizi sunarız.

Son olarak anketlerimizi sabırla cevaplayan tüm orman köylülerine teşekkür eder, çalışmanın bu konuda çalışan tüm meslektaşlarımıza faydalı olmasını dileriz.

Elazığ, Ekim 2009

Proje Ekibi

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER	II
ÇİZELGELER DİZİNİ	IV
ÖZ	VI
ABSTRACT	VII
1. GİRİŞ	1
2. LİTERATÜR ÖZETİ	3
3. MATERYAL VE YÖNTEM	5
3.1. Materyal	5
3.2. Yöntem	5
3.2.1. Verilerin Elde Edilmesinde İzlenen Yöntem	5
3.2.2. Verilerin Analizinde İzlenen Yöntem	6
4. BULGULAR.....	7
4.1. Orman Köylülerinin Sosyo-Ekonomik Durumu	7
4.1.1. Yaş	7
4.1.2. Medeni Durum.....	7
4.1.3. Öğrenim Durumu	7
4.1.4. İş veya Mesleki Durum.....	8
4.1.5. Gelir Durumu	8
4.1.6. Gelir Kaynakları	9
4.1.7. Geçim Sıkıntısı	9
4.1.8. Köyün En Önemli Sorunları	10
4.1.9. Köylünün En Önemli Sorunları	10
4.1.10. Arazi ve Ürün Durumu	10
4.1.10.1. Arazi Miktarı	10
4.1.10.2. Bitkisel Ürünler	11
4.1.10.3. Hayvan Türü ve Miktarı	11
4.1.10.4. Hayvansal Ürünler	12
4.1.10.5. Üretilen Gıda Durumu	12
4.1.10.6. Gıda Sıkıntısı.....	12

4.1.11. Çocuk Sayısı	13
4.1.12. Evde Yaşayan Kişi Sayısı.....	13
4.1.13. Çocukların Öğrenim Durumu	13
4.1.14. Göç Tercihleri	14
4.1.14.1. Göç Tercihi – 1	14
4.1.14.2. Göç Tercihi – 2	14
4.1.14.3. Göç Tercihi – 3	15
4.1.15. Okul Durumu	15
4.1.16. Sağlık Kuruluşu Durumu	16
4.1.17. Sağlık Güvencesi	16
4.1.18. Evin Oda Sayısı	17
4.1.19. Yakıt Cinsi ve Miktarı	17
4.1.20. Yakacak Sıkıntı Durumu	18
4.1.21. Orman Suçları.....	18
4.1.22. Orman Suçları İşleme Nedenleri	18
4.1.23. Ormanın Sağladığı Faydalar	19
4.1.24. Denetim Tercihleri	19
4.1.25. Yaprak Faydalanması	20
4.1.26. Orman İdaresi ve Ormancılıkla İlgili Sorunlar ile Çözüm Önerileri	21
4.2. Odun Dışı Orman Ürünleri	22
4.2.1. Odun Dışı Orman Ürünlerinin Kullanımı.....	22
4.2.2. Odun Dışı Orman Ürünlerinin Bazı Özellikleri.....	23
4.2.3. Kırsal Kalkınmada Kullanılabilecek Hedef Türler.....	23
4.2.4. Satışı Yapılan Odun Dışı Orman Ürünleri.....	23
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	36
ÖZET	42
SUMMARY	44
KAYNAKÇA	46

ÇİZELGELER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge 4.1. Orman Köylülerinin Yaşlarına Göre Dağılımı	7
Çizelge 4.2. Orman Köylülerinin Öğrenim Durumu	8
Çizelge 4.3. Orman Köylülerinin İş veya Mesleki Durumu	8
Çizelge 4.4. Orman Köylülerinin Gelir Kaynakları	9
Çizelge 4.5. Orman Köylülerinin En Önemli Sorunları	10
Çizelge 4.6. Orman Köylülerinin Arazi Miktarı	11
Çizelge 4.7. Orman Köylülerinin Yetiştirdiği Bitkisel Ürünler	11
Çizelge 4.8. Orman Köylülerinin Çocuk Sayısı	13
Çizelge 4.9. Orman Köylülerinin Göçleri – 1	14
Çizelge 4.10. Orman Köylülerinin Göçleri – 2	14
Çizelge 4.11. Orman Köylülerinin Göçleri – 3	15
Çizelge 4.12. Orman Köylülerinin Okul Durumu	15
Çizelge 4.13. Orman Köylülerinin Sağlık Kuruluş Durumu	16
Çizelge 4.14. Orman Köylülerinin Sağlık Güvencesi	16
Çizelge 4.15. Orman Köylülerinin Kullandığı Yakıt Cinsi ve Miktarı	17
Çizelge 4.16. Orman Köylülerinin Yakacak Sıkıntı Durumu	18
Çizelge 4.17. Orman Köylülerine Ormanın Sağladığı Faydalar	19

Çizelge 4.18.	Orman Köylerinin Orman Korumada Denetim Tercihleri.....	20
Çizelge 4.19.	Orman Köylerinde Yaprak Faydalanması Yapanların Alternatif Önerileri.....	20
Çizelge 4.20.	Bazı Odun Dışı Orman Ürünlerinin Kullanım Özellikleri.....	24
Çizelge 4.21.	Odun Dışı Orman Ürünlerinin Bazı Özellikleri.....	31
Çizelge 4.22.	Kırsal Kalkınmada Kullanılabilecek Hedef Türler	34
Çizelge 4.23.	Satışı Yapılan Odun Dışı Orman Ürünleri.....	35

ÖZ

Araştırma Elazığ, Malatya ve Adıyaman illerindeki orman köylülerinin sosyo-ekonomik durumları ile kullandıkları bazı odun dışı orman ürünlerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmada orman köylüsünün ormancılıkla ilgili bazı konularda görüşleri de alınmıştır. Odun dışı orman ürünleri konusunda ise bu bitkilerin, çeşitli özellikleri hakkında bilgi toplanmıştır.

Araştırma Elazığ, Malatya ve Adıyaman illerindeki orman içi ve orman bitişiği köyleri kapsamaktadır. 152 orman içi köyden 392 kişi ve 193 orman bitişiği köyden 396 kişi ile görüşülerek anket yoluyla veriler toplanılmıştır. Elde edilen bulgular değerlendirilmiş, yorumlanmış ve araştırma sonuçları halinde sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Orman Köyü, Sosyo-Ekonomik Durum, Odun Dışı Orman Ürünü

ABSTRACT

The study was carried out in order to state social-economic conditions and some grown nonwood forest products of the forest villages in Elazığ, Malatya and Adıyaman. The opinions of the forest villages was also received on some scopes concerning forestry in the study. Additionally, on the context of nonwood products, the information was collected dealing with various characteristics of the plants.

The study includes forest villages and their adjacent villages from Elazığ, Malatya and Adıyaman provinces. Data was collected by conducting a survey on 392 people from 152 forest villages and 396 people from 193 forest adjacent villages. Findings enabled from the study were evaluated, interpreted and presented.

Key words: Forest village, Social-economic condition, Nonwood forest product

1. GİRİŞ

Ülkemizin orman varlığı 21,2 milyon hektar olup toplam ülke yüzölçümünün % 27,2'sini teşkil etmektedir. Orman içi ve kenarında yaşamını orman kaynaklarına bağlı olarak idame ettiren 20974 adet orman köyünde 7,8 milyon orman köylüsü bulunmaktadır (DPT, 2007). Ormanla iç içe yaşayan orman köylüsü coğrafik olarak genellikle dağlık kesimlerde yaşamaktadır. Bölgemizde kuru ormanı az bulunmakta ve ormanlar esas olarak baltalık işletme sınıfında yer almaktadır. Bu nedenle buralarda düzenli olarak orman işçiliğinden söz edilememektedir. Orman köylüsü gelirini genellikle tarım ve hayvancılıktan sağlamaktadır. Ancak tarım arazileri yetersiz ve sulama sorunu bulunmaktadır.

Orman kaynaklarının yönetimi sadece ormanlardan insanlara yapılacak katkının planlanması veya yönetimi şeklinde algılanabilecek bir konu değildir. Ormanlar insanların yaşamlarını etkilerken insanlar da ormanların sürekliliğini etkilemektedir (Coşkun ve ark., 2007). Orman kaynaklarının yönetiminde genellikle alınan kararların uygulamasına katılması istenilen orman köylüleri ile orman idaresi arasında sorunların çözümü için, alınacak bazı kararlara köylünün de katılımının sağlanması şarttır.

Orman köylüsünün kalkınmasına katkı sağlamak ve ormancılık uygulamaların da başarılı olmak için orman köylüsünü sosyo-ekonomik yönleri ile tanımak gerekir.

Orman köylerinde büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar köylüler tarafından öncelikle kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak beslenmektedir. Yöredeki ormanların yapraklı tür (meşe) olması nedeni ile hayvanların kışlık yem ihtiyacının karşılanması için yaprak faydalanması da yapılabilmektedir.

Ormanlar içinde ve bitişiğindeki yerleşmelerde yaşayanlar çevrelerindeki orman sayılan alanları tarlaya dönüştürmekte yada buralara yerleşmektedir. Söz konusu toplumsal kesimin bilinen süreçler sonunda topraksızlaşan ya da toprağı yetersizleşenlere ve /veya görece olarak daha hızlı artan nüfusa tarım ve ormancılık dışında geçinme olanaklarının yaratılmaması; denetleme olanaklarının kısıtlı olması yada denetleme çalışmalarının gerektiğince yapılmaması ormanlık alanlarda, tarla açma ve/veya orman içine yerleşme eylemlerine yol açmaktadır (Çağlar, 1990).

Orman köylüsü temel gereksinimlerini karşılamak için yani, yapacak ve yakacak odun ihtiyacını gidermek, hayvanlarını otlatmak, yiyecek toplamak için ormandan faydalanmaktadır. Köylünün yöresinde eğer yeterli tarım arazisi yoksa tarım arazisi açmak ve arazi temin etmek için de ormanı

tüketmektedir (Nazlıoğlu, 1993). Uzun zamandır kullanılan ya da miras kalan araziler ormandan açılmış da olsa köylü bir müddet sonra bu tarlaların ormandan açıldığını kabul etmemektedir. Orman kadastrosu yapıldığında ise köylü ile orman idaresi arasında sorunlar yaşanmaktadır.

Orman köylerinde araziler zamanla küçük alanlara bölünmektedir. Verimi zaten düşük olan bu alanların daha küçük parçalara bölünmesi ailelere yaptığı ekonomik katkıya azaltmaktadır. İşsizlik ve ormanlara baskı olarak etkisini gösteren bu olaylar, son aşamada göçe dönüşmektedir. Göçle beraber köylerde genç nüfus azalmasına karşın şehirlerdeki işsizlik ve diğer sosyal sorunlar artmaktadır.

Türkiye ormanlarının çok zengin biyolojik çeşitliliği, ülkenin değişik yörelerinde yayılış gösteren zengin odun dışı orman ürünleri (ODOÜ) kaynaklarının yer almasına imkân sağlamaktadır. ODOÜ kaynaklarının yönetimine verilen önem ve ağırlık ve bu alandaki kurumsal kapasite yeterli değildir. ODOÜ'nün ihracat gelirleri yılda 100 milyon doların üzerinde tahmin edilmektedir. Yerel halkın geçimine katkı değeri oldukça önemli olan ODOÜ kaynaklarının potansiyel değerleri hesaplanan değerlerinin çok üzerindedir (DPT, 2007). Bölgede kekik, kantaron, mazı, alıç, kuşburnu, badem gibi ekonomik önem arz eden değişik odun dışı orman ürünleri bulunmaktadır. Bunlar gelir getirmesi amacı ile doğadan toplanarak satılabileceği gibi bazı türlerin tarımı da yapılabilir. Yöre halkı bu bitkileri uzun zamandır değişik amaçlar için kullanmaktadır.

Ormanlarımızın gerçek sahipleri olan ve orman ile iç içe yaşayan köylülerimizin karşı karşıya bulunduğu sorunlar ormana yönelimi artırmakta, ormanlarımızın azalmasına ve kalitesinin bozulmasına neden olmaktadır. Oysa başta odun dışı orman ürünleri olmak üzere orman köylüsüne ekonomik fayda sağlayacak, bu nedenle oluşan problemlerin azalmasına katkıda bulunacak ve ormana yaptığı menfi etkiyi azaltacak pek çok alternatif bulunmaktadır. Orman köylüsünü tanıdığımız ölçüde ormancılığımızı ilerletebilir ve ormanlarımızı koruyabiliriz.

Çalışmanın amacı, orman köylüsünün sosyo-ekonomik durumunun belirlenmesi ve kullandıkları bazı odun dışı orman ürünleri hakkında bilgi sahibi olmaktır. Çalışma alanını Elazığ, Malatya ve Adıyaman illerine bağlı orman köyleri oluşturmuştur.

2. LİTERATÜR ÖZETİ

Özer (1987) tarafından yapılan “Ülkemizde Bazı Önemli Orman Tali Ürünlerinin Teşhis ve Tanıtım Kılavuzu” adlı çalışmada, 38 adet odun dışı orman ürününün çeşitli özellikleri hakkında bilgiler vermiştir.

Görücü (1997) tarafından yapılan “Criteria for Sustainable Forest Management and the Considerations in the Turkish Forestry” adlı çalışmada, Türkiye açısından uygulanabilecek sürdürülebilirlik kriter ve göstergeleri belirlenerek orman amenajmanı ve kırsal kalkınma yönünden teknik ve sosyoekonomik uygulanabilirlikleri irdelenmiştir. Ülkemizde bu konuda yapılan ilk araştırma olması bakımından son derece önemlidir.

Baytop (1999) tarafından yapılan “Türkiye’de Bitkilerle Tedavi” adlı eserde tıbbi bitkilerin tarihi, isimleri, bileşimi, etkisi, kullanış şekilleri, Türkiye florasının olanakları, gibi konularda bilgiler vermiştir.

Görücü (2002) tarafından “Sürdürülebilir Ormancılık İspanya’daki Uygulamalar ve Türkiye ile Karşılaştırılması” adlı çalışmada, sürdürülebilir ormancılığın temel ilkeleri, amaçları, darboğazları, kırsal kalkınma ve orman köylerinin sosyoekonomik ve sosyokültürel hedefleri içerisindeki yeri ele alınarak, İspanya ormancılığı ve Türkiye ormancılığı teknik, biyolojik, ekonomik ve sosyal yönlerden karşılaştırılarak Avrupa Birliği sürecinde ülkemizde alınması gerekli tedbirler ve üretilecek projeler üzerinde durulmuştur.

Çatal ve Türker (2003) tarafından “Orman İçi ve Orman Bitişiği Köylerin Sorunları ve Orman Köylülerinin Toplum Ormancılığındaki Yeri” adlı çalışmada, Sürmene Orman İşletme Müdürlüğündeki 10 adet orman içi ve 9 adet orman bitişiği köyde yaşayan köylülere birer anket uygulamıştır.

Ok (2003) tarafından yapılan “Orman Kaynaklarının Planlanmasında Sosyal Değerlendirme ve Katılım” adlı çalışmada, orman kaynakları planlaması ve yönetiminin sosyal boyutu ele alınmakta ve ardından orman kaynaklarının planlanması ve yönetiminde uygulanan “sosyal değerlendirme” çalışmalarından örnekler verilmektedir.

Tolunay ve Korkmaz (2003) tarafından yapılan “Kalkınma, Kırsal Kalkınma ve Katılımcılık” adlı çalışmada, Kırsal kalkınma, ekonomik ve sosyal amaçları bütünleştiren bir süreç olduğunu belirterek, kırsal kalkınma kırsal toplumların değişimini araştırmalı ve kırsal insanlar için daha iyi ve daha güvenli geçinme imkânlarını sağlaması gerektiğini belirtmiştir.

Görücü (2004) tarafından yürütülen “Orman İşletmelerinde Üretim Planlamasının Geliştirilmesi” adlı çalışmada, 15.256 hektar büyüklüğündeki kızılçam işletme sınıfının farklı faiz oranları ve idare süreleri bakımından işletilmesine yönelik senaryolar türetilmiş ve işletme

sınıfının bulunduğu Kahramanmaraş Suçatı plan ünitesindeki kırsal kalkınma projeksiyonları sosyoekonomik boyutları bakımından çıkarılmaya çalışılmıştır.

Güler (2004) tarafından yapılan “Erzurum Yöresinde Doğal Yayılış Gösteren Bazı Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri” adlı çalışmada, Erzurum ili ve bağlı 19 ilçesinde doğal yayılış gösteren ve ekonomik değeri olan ya da tehdit altında olan bitkiler araştırılmıştır.

Coşkun (2005) tarafından yapılan “Batı Karadeniz Bölgesi Orman İçi Köylerin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Bu Köylerin Kalkındırılmasında Etkili Olan Sosyo-Ekonomik Faktörlerin Çoğul Sayısal Analiz Yöntemleriyle Belirlenmesi” adlı çalışmada, Bolu, Bartın, Karabük, Kastamonu, Sinop ve Zonguldak illerindeki orman içi köylerin; köy genel bulguları, işletme-hane genel bulguları verileri genel değerlendirmeler dışında; çoğul sayısal analiz yöntemleri olan Çoğul Korelasyon Analizi yoluyla ve Faktör Analizi yoluyla değerlendirilmiştir.

Şenyaz ve ark. (2005), “Akdeniz Ormancılığı Açısından Mersin İli, Tarsus İlçesi Bazı Orman Köylerindeki Sosyo-Ekonomik Yapı ve Ormancılık Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmada, Mersin ili Tarsus ilçesindeki 7 adet orman köyünde yapılan araştırmada, Akdeniz bölgesinde bulunan orman kaynakları ve bu kaynakların orman köyelerine etkileri araştırılmıştır. Çalışma sonunda katılımcı bir yaklaşımla orman kaynakları yönetimiyle ilgili olan kamu, çıkar-baskı grupları ve orman idaresi personelinin tercih, ihtiyaç ve beklentileri ortaya konmuştur.

Yılmaz (2005) tarafından yapılan “Mersin ili Cehennemdere Vadisi Köyelerinin Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Yapıları ile Orman Kaynakları ile İlişkileri” adlı çalışmada, Mersin ili Cehennemdere Vadisinde yer alan toplam 10 yerleşim yerinde uygulanan anketlerden elde edilen bilgilere ve bölgede yapılan gözlemlere dayanılarak ilgili yerleşim birimlerinin sosyal, ekonomik ve kültürel yapıları belirlenmiştir.

Coşkun ve Uzun (2007) tarafından yapılan “ Köprülü Kanyon Milli Parkında Yer Alan Köylerin Sosyo-Ekonomik Yapılarının İncelenmesi ve Kırsal Kalkınma Eylem Planının Oluşturulması” adlı çalışmada, Köprülü Kanyon Milli Parkı Köyelerinin sosyo ekonomik yapısı incelenmiş, Aşağıköprü Çayı havzasında yer alan 7 köy üzerindeki değerlendirmeler Aksu çayı havzasındaki köylere göre daha entansif yapılmıştır.

Yeşil (2007) tarafından yapılan “Kürecik Bucağında Etnobotanik Bir Araştırma” adlı çalışmada, geleneksel olarak kullanılan bitkiler araştırılmıştır.

Anonim (2009 a, b) Türkiye’deki bitki türlerinin bazı ekolojik özellikleri hakkında bilgi verilmektedir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Bu çalışmada; orman köyleri ve odun dışı orman ürünleri ile ilgili yazılan kitaplar, makaleler, yasal mevzuatlar, dergiler vb. yayınlar yazılı materyal olarak kullanılmış ve bu materyaller incelenerek temel bilgilere ulaşılmıştır. Elazığ, Malatya ve Adıyaman illerinde ki mahalli pazarlar, odun dışı orman ürünlerinin satıldığı yerler, orman köylülerinin kullandığı bazı odun dışı orman ürünleri ile kullandıkları bu ürünlerin araziden toplanması ve anket çalışmalarından elde edilen özgün veriler araştırmanın temel materyallerini oluşturmuştur.

3.2. Yöntem

3.2.1. Verilerin Elde Edilmesinde İzlenen Yöntem

İlk olarak Elazığ, Malatya ve Adıyaman illerinde bulunan orman içi ve orman bitişiği köylerin her il ve ilçedeki köy sayıları ile hane sayıları belirlenmiştir. Orman köylerinin seçilmesi ve köylerde anket yapılacak kişilerin belirlenmesinde tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Anket yapılacak örnek sayısının hesaplanması % 5 örnekleme hatası ve % 95 güven düzeyinde yapılmıştır. Sadece yetişkin bireylerin ankete katılması amaçlanmış olup bu nedenle nüfus yerine her haneden bir kişi olacak şekilde anket uygulanmıştır. Orman içi ve orman bitişiği köy ve kişi sayıları;

$$n = N / (1 + a^2 \cdot N)$$

formülüne göre belirlenmiştir (Sachs, 1974). Formülde;

n = Örneklem Hacmi

N = Popülasyon sayısı,

a = Örnekleme hatası oranı'nı göstermektedir.

246 orman içi köyden 152 köyde 392 kişiyle ve 373 orman bitişiği köyden 193 köyde 396 kişiyle yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak anket yapılmıştır. Bu yöntemle ihtiyaç duyulan veriler, anketörlerin cevaplayıcılarla yaptıkları karşılıklı bire bir görüşmelerle elde edilmiştir.

3.2.2. Verilerin Analizinde İzlenen Yöntem

Anketler sonucunda elde edilen verilerin değerlendirmesinde yüzde hesaplamalar yapılmıştır. Birden fazla seçeneğin işaretlendiği sorularda genel toplam tablo altında belirtilmiş ve yüzde dağılımları buna göre hesaplanmıştır. Bu sorularda verilen cevap sayısı, birden fazla işaretleme yapıldığından, ankete tabi tutulan köylülerin sayısından yüksektir. Cevap alınamayan sorularda ise; soruya cevap vermeyen kişi sayısı her sorunun altına eklenmiştir. Soruların bir kısmında ise öncelikli tercih sıralaması yapılarak tercihleri değerlendirilmiştir. Ayrıca Ki-Kare testi uygulanabilen bazı sorular için bu test yapılmıştır.

Orman köylülerinin kullandıkları bazı odun dışı orman ürünlerinin neler olduğu, kullanım alanları, yöresel isimleri, pazarda satılan türler ve satış fiyatları tespit edilmiştir. Köylülerin kullandıkları bazı odun dışı orman ürünleri doğadan toplanarak teşhisleri Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü'nde yapılmıştır.

Bitkilerin kullanım alanlarının ve yöresel isimlerinin belirlenmesinde bir köyden toplanan bitki örnekleri yine bitki toplamak için gidilen diğer köylere de götürülerek kullanım alanlarındaki çeşitlilik ve varsa farklı yöresel isimler öğrenilmeye çalışılmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Orman Köylülerinin Sosyo-Ekonomik Durumu

4.1.1. Yaş

Anket yapılan orman içi ve orman bitişiği köylülerin yaş durumuna bakıldığında, orman içi köylerde yaşayanların % 27,3'ü orman bitişiği köylerde yaşayanların ise % 17,7'si 35-44 yaş grubunda bulunmaktadır (Çizelge 4.1).

Çizelge 4.1. Orman Köylülerinin Yaşlarına Göre Dağılımı

Table 4.1. The age distribution frequency of forest villagers

Yaş	Orman İçi		Orman Bitişiği	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
18-24	15	3,8	8	2,0
25-34	53	13,5	51	12,9
35-44	107	27,3	70	17,7
45-54	78	19,9	93	23,5
55-64	76	19,4	86	21,7
65 ve üzeri	63	16,1	88	22,2
Toplam	392	100,0	396	100,0

4.1.2. Medeni Durum

Orman içi köylülerin % 92,3'ü evli, % 5,9'u bekâr, % 1,5'inin eşinin vefat etmiş ve % 0,3'ü boşanmış olduğunu belirtmişken orman bitişiği köylülerinin ise % 91,6'sı evli, % 5,1'i bekâr, % 2,8'i eşinin vefat etmiş ve % 0,5'i boşanmış olduğunu belirtmiştir.

4.1.3. Öğrenim Durumu

Orman içi ve bitişiği köylerde yaşayanların öğrenim durumuna bakıldığında orman içi köylerde yaşayanların % 69,4'ünün orman bitişiği köylerde yaşayanların ise % 63,4'ünün ilköğretim mezunu oldukları görülmektedir (Çizelge 4.2).

Ayrıca orman içi ve orman bitişiği köylülerin öğrenim durumlarına göre aralarında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($\chi^2 = 6,417$, $Sd = 4$, $p = 0,170$).

Çizelge 4.2. Orman Köylülerinin Öğrenim Durumu

Table 4.2. Educational background of the forest villagers

Öğrenim Durumu	Orman İçi		Orman Bitişiği	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Okur Yazar Değil	59	15,1	63	15,9
Okur Yazar	37	9,4	40	10,1
İlköğretim	272	69,4	251	63,4
Lise	19	4,8	36	9,1
Üniversite	5	1,3	6	1,5
Toplam	392	100,0	396	100,0

4.1.4. İş veya Mesleki Durum

Orman içi köylerde yaşayanların % 42,3'ü orman bitişiği köylerde yaşayanların ise % 56,8'i iş veya mesleğini çiftçilik olarak belirtmiştir (Çizelge 4.3).

Çizelge 4.3. Orman Köylülerinin İş veya Mesleki Durumu

Table 4.3. Employment and business status of the forest villagers

İş veya Mesleki Durum	Orman İçi		Orman Bitişiği	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Çiftçilik	166	42,3	225	56,8
Hayvancılık	58	14,8	54	13,6
İşçi-Irgat	54	13,8	32	8,1
Emekli	45	11,5	33	8,3
İşsiz	23	5,9	22	5,6
Esnaf	13	3,3	9	2,3
Memur	6	1,5	5	1,3
Diğer	27	6,9	16	4,0
Toplam	392	100,0	396	100,0

4.1.5. Gelir Durumu

Orman içi ve orman bitişiği köylülerin gelir durumları aylık olarak hesaplanmıştır. Orman içi köylülerinin % 48,2'si aylık gelirlerini 400 TL'nin altında olduğunu, % 30,6'sı 401-600 TL arasında olduğunu, %14,0'ı 601-800 TL arasında olduğunu ve % 6,9'u 800 TL ve üzerinde olduğunu belirtmişlerdir. Cevap vermeyenlerin oranı ise 0,3'dür. Orman bitişiği köylülerinin ise % 46,0'ı aylık gelirlerini 400 TL'nin altında olduğunu, % 32,5'i 401-600 TL arasında olduğunu, %11,9'u 601-800 TL arasında ve

% 9,1'i 800 TL ve üzerinde olduğunu belirtmişlerdir. Cevap vermeyenlerin oranı ise 0,5'dir.

4.1.6. Gelir Kaynakları

Orman içi köylerde yaşayanların gelir kaynaklarının % 37,4'ünü orman bitişiği köylerde yaşayanların ise % 47,5'ini bitkisel üretim oluşturmaktadır (Çizelge 4.4). Ayrıca bu soruda gelir kaynaklarının öncelikli sıralamasının yapılması istenmiş olup; orman içi köylerde % 38,8 orman bitişiği köylerde ise % 55,1 ile bitkisel üretim ilk sırada yer almaktadır.

Çizelge 4.4. Orman Köylülerinin Gelir Kaynakları

Table 4.4. The sources of the revenues of the forest villagers

Gelir Kaynakları	Orman İçi		Orman Bitişiği	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Bitkisel üretim	201	37,4	248	47,5
Hayvansal üretim	87	16,2	103	19,7
İşçilik	65	12,1	54	10,3
Emekli	55	10,2	40	7,7
Çocukları Bakıyor	37	6,9	21	4,0
Esnaf	14	2,6	9	1,7
Babası Bakıyor	10	1,8	10	1,9
Muhtarlık Maaşı	11	2,1	5	1,0
Serbest	11	2,1	4	0,8
65 Yaş Aylığı	9	1,7	4	0,8
Memur	6	1,1	5	1,0
Diğer	31	5,8	19	3,6
*Toplam	537	100,0	522	100,0

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

4.1.7. Geçim Sıkıntısı

Aylık ortalama gelirinize ne kadar daha eklenirse geçim sıkıntısı çekmezsiniz? Sorusuna; orman içi köylülerin % 19,6'sı 200 TL ve altı, % 43,1'i 201-400 TL, % 14,0'ı 401-600 TL, % 2,1'i 601 TL ve üzeri arasında kazançlarında artış olması halinde geçim sıkıntısı çekmeyeceklerini belirtirken % 21,2'si geçim sıkıntısı çekmediklerini belirtmiştir. Orman bitişiği köylülerin ise % 22,2'si 200 TL ve altı, % 37,4'ü 201-400 TL, % 8,8'i 401-600 TL, % 2,1'i 601 TL ve üzeri arasında kazançlarında artış olması halinde geçim sıkıntısı çekmeyeceklerini belirtirken % 29,5'i geçim sıkıntısı çekmediklerini belirtmiştir.

4.1.8. Köyün En Önemli Sorunları

Köyün en önemli sorunu olarak orman içi köylerde işsizlik % 28,6, içme suyu sorunu % 21,6, sulama suyu sorunu %16,9 olarak belirtilmiştir. Diğer belirtilen sorunların (yol, altyapı, sağlık, elektrik kesintisi, okul ve diğer) oranı % 32,9'dur. Orman bitişiği köylerde ise işsizlik % 29,6, içme suyu sorunu % 21,8, sulama suyu sorunu %19,4 olarak belirtilmiştir. Diğer belirtilen sorunların oranı ise % 29,2'dir. Bu soruda birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

4.1.9. Köylünün En Önemli Sorunları

Anket yapılan orman köylüleri yaşadıkları en önemli kişisel sorunlarının ekonomik sorunlar olduğunu belirtmiştir. Bu oran orman içi köylerde % 49,5 orman bitişiği köylerde ise % 48,4'dür (Çizelge 4.5).

Ayrıca bu soruda da öncelik sıralaması yapılması istenmiş olup; orman içi köylerin % 56,6'sı orman bitişiği köylerin ise % 52,5'i ekonomiyi birinci sorun olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 4.5. Orman Köylülerinin En Önemli Sorunları

Table 4.5. The most important problems of the forest villagers

Kendi Sorunları	Orman İçi		Orman Bitişiği	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Ekonomik	237	49,5	225	48,4
Sağlık	80	16,7	73	15,7
Çocukların İşsiz	48	10,0	64	13,8
Çocukların Eğitimi	47	9,8	43	9,2
Diğer	8	1,7	13	2,8
Yok	52	10,8	46	9,9
Cevapsız	7	1,5	1	0,2
*Toplam	479	100,0	465	100,0

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

4.1.10. Arazi ve Ürün Durumu

4.1.10.1. Arazi Miktarı

Arazi miktarı 10 dekardan az olanların oranı orman içi köylerde % 37,5 orman bitişiği köylerde ise % 17,7'dir. (Çizelge 4.6).

Çizelge 4.6. Orman Köylülerinin Arazi Miktarı

Table 4.6. The area portions of forest villagers

Arazi Miktarı (Dekar)	Orman İçi		Orman Bitişiği	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
10 dekardan az	147	37,5	70	17,7
11-30	114	29,1	144	36,3
31-50	37	9,4	49	12,4
51 dekardan fazla	31	7,9	73	18,4
Yok	63	16,1	60	15,2
Toplam	392	100,0	396	100,0

4.1.10.2. Bitkisel Ürünler

Orman köylüleri genellikle buğday ve arpa gibi tahıl ürünlerini, domates, biber, salatalık, patlıcan, fasulye, maydanoz, soğan gibi sebze ürünlerini ve elma, kayısı, armut, üzüm, dut, kiraz, fıstık, vişne, çilek gibi meyve ürünlerini yetiştirmektedir. Orman içi köylülerin % 34,0'ı orman bitişiği köylülerin ise % 36,0'ı tahıl ürettiklerini belirtmişlerdir (Çizelge 4.7).

Çizelge 4.7. Orman Köylülerinin Yetiştirdiği Bitkisel Ürünler

Table 4.7. Crops grown by the forest villagers

Bitkisel Ürünler	Orman İçi		Orman Bitişiği	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Tahıl	229	34,0	257	36,0
Sebze	199	29,6	190	26,6
Meyve	151	22,4	193	27,3
Endüstriyel Bitki	22	3,3	11	1,6
Yem Bitkisi	9	1,3	8	1,1
Yok	63	9,4	60	8,4
*Toplam	673	100,0	714	100,0

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

4.1.10.3. Hayvan Türü ve Miktarı

Orman içi köylülerin % 59,7'si büyükbaş, % 14,3'ü küçükbaş hayvan yetiştirmekte olup % 3,6'sının arı kovanı bulunmaktadır. Hayvanı olmayanların oranı % 22,4 olarak belirtilmiştir. Orman bitişiği köylülerin ise % 57,4'ü büyükbaş, % 13,7'si küçükbaş hayvan yetiştirmekte olup % 5,6'sının arı kovanı bulunmaktadır. Hayvanı olmayanların oranı ise % 23,3'dür. Bu soruda da birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Ayrıca bu soruda hayvan miktarları da sorulmuş olup; orman içi köylülerin % 46,5'inin 1-2 adet büyükbaş hayvanı, % 13,2'sinin 2'den fazla büyükbaş hayvanı, % 8,9'unun 1-20 arası küçükbaş hayvanı, % 5,4'ünün 20'den fazla küçükbaş hayvanı bulunmaktadır. Orman bitişiği köylülerin ise % 45,1'inin 1-2 adet büyükbaş hayvanı, % 12,3'ünün 2'den fazla büyükbaş hayvanı, % 8,5'inin 1-20 arası küçükbaş hayvanı, % 5,2'sinin ise 20'den fazla küçükbaş hayvanı bulunmaktadır.

4.1.10.4. Hayvansal Ürünler

Köylülerin üretmiş oldukları hayvansal ürünlerinin başında süt ve ürünleri gelmektedir. Bu oran orman içi köylerde % 79,8'dir. Diğer ürünlerin (yumurta, et, bal ve yün) oranı ise % 13,5 olup hayvansal üretim yapmayanların oranı % 6,7'dir. Orman bitişiği köylerde ise süt ve ürünlerinin oranı ise % 80,9 olup diğer ürünlerin oranı % 12,3'dür. Hayvansal üretim yapmayanların oranı ise % 6,8'dir. Bu soruda da birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

4.1.10.5. Üretilen Gıda Durumu

Orman köylüsüne önemli gıda maddelerini satın mı alırsınız? Kendiniz mi üretirsiniz? Diye sorulmuş olup tahıl (buğday), bazı meyve ve sebzeler ile hayvansal bazı ürünleri genellikle üretip üretmedikleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Üretim durumuna bakıldığında; orman içi köylülerin % 78,1'i bitkisel veya hayvansal ürünlerin bir kısmını ürettiğini, % 12,0'ı hepsini satın aldığını ve % 9,9'u hepsini kendi ürettiğini belirtmiştir. Orman bitişiği köylülerin ise % 69,9'u bitkisel veya hayvansal ürünlerin bir kısmını ürettiğini, % 14,2'si hepsini satın aldığını ve % 15,9'u hepsini kendi ürettiğini belirtmiştir.

Ayrıca orman içi ve orman bitişiği köylerde üretilen gıda durumu arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($\chi^2 = 7,856$, Sd = 2, p = 0,020).

4.1.10.6. Gıda Sıkıntısı

Orman köylülerine gıda sıkıntısı çekiyor musunuz? Sorusu sorulmuş olup yani istenilen gıdanın istenildiği zaman temin edilip edilemediği belirlenmeye çalışılmıştır. Anket yapılan orman içi köylülerden % 55,1'i kısmen sıkıntı çektiklerini belirtmişlerdir. Hayır diyenler % 20,6, evet diyenler % 21,2 cevap vermeyenler ise % 3,1 oranındadır. Orman bitişiği köylülerde ise bu oranlar kısmen % 53,0, hayır % 31,6, evet % 13,1, cevap vermeyenler ise % 2,3 şeklindedir.

Ayrıca orman içi ve orman bitişiği köylerde gıda sıkıntısı çekilmesi arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($\chi^2 = 17,010$, Sd = 3, p = 0,001).

4.1.11. Çocuk Sayısı

Orman içi köylerde yaşayan ailelerin ortalama çocuk sayısı 5,2 iken orman bitişiği köylerde bu oran 5,3'dür. Çocuğu olmayan aile sayısı orman içi köylerde 46 iken orman bitişiği köylerde 37'dir. Orman içi ve bitişiği köylerde ki çocuk sayıları Çizelge 4.8'de verilmiştir.

Çizelge 4.8. Orman Köylülerinin Çocuk Sayısı

Table 4.8. Number of children of the forest villagers

Çocuk Sayısı	Orman İçi		Orman Bitişiği	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Erkek Sayısı	939	52,1	999	52,9
Kız Sayısı	864	47,9	889	47,1
*Toplam	1803	100,0	1888	100,0

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

4.1.12. Evde Yaşayan Kişi Sayısı

Orman köylerinde çoğunlukla aynı evde 5-6 kişi (orman içi % 31,4, orman bitişiği % 28,8) yaşamaktadır. Orman içi köylerin % 11,2'sinde 1-2 kişi, % 23,5'inde 3-4 kişi, % 20,2'sinde 7-8 kişi, % 13,7'sinde ise 8'den fazla kişi aynı evde yaşamaktadır. Orman bitişiği köylerin % 16,7'sinde 1-2 kişi, % 22,5'inde 3-4 kişi, % 21,7'sinde 7-8 kişi, % 10,3'ünde ise 8'den fazla kişi aynı evde yaşamaktadır.

4.1.13. Çocukların Öğrenim Durumu

Orman içi köylerde erkek çocukların ilköğretim mezunu olma oranı % 26,2, kız çocuklarının ise % 25,5'dir. Erkek çocukların Lise mezunu olma oranı % 5,5 iken kız çocuklarında bu oran % 1,8'dir. Üniversite mezunu erkek çocukların oranı % 0,9 iken kızlarda bu oran % 0,3'dür. Diğerlerinin (yaşı küçük olduğu için okula gitmeyen, hiç okula gitmeyen ve öğrenime devam eden ile öğrenimini yarıda bırakanlar) oranı ise % 39,8'dir. Orman bitişiği köylerde ise erkek çocukların ilköğretim mezunu olma oranı % 25,9, kız çocuklarının ise % 28,4'dür. Erkek çocukların Lise mezunu olma oranı % 9,6 iken kız çocuklarında bu oran % 2,9'dur. Üniversite mezunu erkek çocukların oranı % 2,7 iken kızlarda bu oran % 0,5'dir. Diğerlerinin oranı ise % 30,0'dur. Bu soruda da birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

4.1.14. Göç Tercihleri

4.1.14.1. Göç Tercih – 1

Orman köylülerine akrabalarınızdan göç edenler var ise nereye göç ediyor? Şeklinde sorulmuş olup, orman içi köylülerin % 50,0'ı orman bitişiği köylülerin ise % 44,8'i büyük şehirlere göç edildiğini söylemiştir (Çizelge 4.9).

Çizelge 4.9. Orman Köylülerinin Göçleri - 1

Table 4.9. Immigration status of the forest villagers-1

Göç Bölgesi	Orman İçi		Orman Bitişiği	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Büyükşehir'e Göç Edenler	230	50,0	202	44,8
Kendi İline Göç Edenler	103	22,4	108	23,9
Komşu İle Göç Edenler	53	11,5	15	3,3
Başka İle Göç Edenler	4	0,9	11	2,5
Göç Eden Yok	70	15,2	115	25,5
*Toplam	460	100,0	451	100,0

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

4.1.14.2. Göç Tercih – 2

Orman köylüsünün göç etme nedenleri incelendiğinde, orman içi köylülerin % 83,7'sinin orman bitişiği köylülerin ise % 93,4'ünün ekonomik nedenlerden dolayı göç ettiği belirtilmiştir (Çizelge 4.10).

Çizelge 4.10. Orman Köylülerinin Göçleri - 2

Table 4.10. Immigration status of the forest villagers-2

Göç Etme Nedeni	Orman İçi		Orman Bitişiği	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Maddi	304	83,7	271	93,4
Ailevi	26	7,2	2	0,7
Eğitim	24	6,6	12	4,2
Diğer	9	2,5	5	1,7
*Toplam	363	100,0	290	100,0

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

4.1.14.3. Göç Tercih – 3

Orman köylerinde göç etmek istemeyenlerin oranı göç etme isteği olanlarla yaklaşık aynıdır. Orman içi köylülerin % 49,5'i orman bitişiği köylülerin ise % 55,1'i göç etmek istememektedir (Çizelge 4.11). Ayrıca orman içi ve orman bitişiği köylülerin göç etme istekleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($\chi^2 = 6,475$, $Sd = 4$, $p = 0,166$).

Çizelge 4.11. Orman Köylülerinin Göçleri - 3

Table 4.11. Immigration status of the forest villagers-3

Göç Etme İsteği	Orman İçi		Orman Bitişiği	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hayır istemem	194	49,5	218	55,1
Ekonomik	106	27,0	98	24,7
Yaşam şartlarının şehirde daha iyi olması	42	10,7	27	6,8
İşsizlik	36	9,2	44	11,1
Çocukların eğitimi	14	3,6	9	2,3
Toplam	392	100,0	396	100,0

4.1.15. Okul Durumu

Orman içi köylerin % 52,0'ında orman bitişiği köylerin ise % 43,0'ında birleştirilmiş sınıflarda eğitim verilmektedir (Çizelge 4.12).

Ayrıca orman içi ve orman bitişiği köylerin okul durumu arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($\chi^2 = 10,796$, $Sd = 4$, $p = 0,029$).

Çizelge 4.12. Orman Köylerinin Okul Durumu

Table 4.12. School status of the Forest villagers

Okul Durumu	Orman İçi		Orman Bitişiği	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Okul yok	8	5,3	18	9,3
Okul var birleştirilmiş sınıflarda eğitim veriliyor	79	52,0	83	43,0
Okul var öğretmen yok	25	16,4	25	13,0
Okul var ve faal (ayrı sınıflarda eğitim veriliyor)	22	14,5	22	11,4
Okul var taşınmalı sistemde ve kapalı	18	11,8	45	23,3
Toplam	152	100,0	193	100,0

4.1.16. Sağlık Kuruluşu Durumu

Orman içi köylerin % 51,3'ünde orman bitişiği köylerin ise % 45,1'inde en yakın sağlık kuruluşunun ilçede, yine orman içi köylerin % 36,9'unda orman bitişiği köylerin ise % 30,0'ında en yakın sağlık kuruluşu komşu köyde bulunmaktadır (Çizelge 4.13). Ayrıca orman içi ve orman bitişiği köylerinde sağlık kuruluşlarının bulunma durumu arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($\chi^2 = 10,290$, $Sd = 4$, $p = 0,036$).

Çizelge 4.13. Orman Köylerinin Sağlık Kuruluş Durumu

Table 4.13. Healty organization status of the Forest villages

Sağlık Kuruluşu	Orman İçi		Orman Bitişiği	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
İlçede	78	51,3	87	45,1
Komşu Köyde	56	36,9	58	30,0
Köyde	12	7,9	26	13,5
Beldede	4	2,6	12	6,2
İlde	2	1,3	10	5,2
Toplam	152	100,0	193	100,0

4.1.17. Sağlık Güvencesi

Orman içi köylülerin % 22,4'ünde orman bitişiği köylülerin ise % 27,8'inin sağlık güvencesi bulunmamaktadır. Sağlık güvencesi yeşil kart olanların oranı ise orman içi köylerde % 49,5 iken orman bitişiği köylerde bu oran % 39,1'dir (Çizelge 4.14). Ayrıca orman içi ve orman bitişiği köylerinde yaşayanların sağlık güvenceleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($\chi^2 = 9,735$, $Sd = 4$, $p = 0,045$).

Çizelge 4.14. Orman Köylülerinin Sağlık Güvencesi

Table 4.14. Health insurance of the forest villages

Sağlık Güvencesi	Orman İçi		Orman Bitişiği	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Yeşil Kart	194	49,5	155	39,1
SSK	50	12,8	68	17,2
Bağ-Kur	50	12,8	54	13,6
Emekli Sandığı	10	2,5	9	2,3
Sağlık Güvencesi yok	88	22,4	110	27,8
Toplam	392	100,0	396	100,0

4.1.18. Evin Oda Sayısı

Orman köylüleri çoğunlukla 3 odalı evlerde yaşamaktadırlar (orman içi % 46,2, orman bitişiği % 41,7). Orman içi köylerde iki odaya sahip evlerin oranı % 6,1, dört odaya sahip evlerin oranı % 33,4, beş ve daha fazla odaya sahip evlerin oranı % 14,3'dür. Orman bitişiği köylerde iki odaya sahip evlerin oranı % 13,6, dört odaya sahip evlerin oranı % 32,6, beş ve daha fazla odaya sahip evlerin oranı ise % 12,1'dir.

4.1.19. Yakıt Cinsi ve Miktarı

Orman içi köylerde kullanılan yakıtın % 80,0'mı orman bitişiği köylerde ise % 65,9'unu odun oluşturmaktadır. Kullanılan yakıtın orman içi köylerde % 4,3'ü orman bitişiği köylerde ise % 11,4'ü tezekdir (Çizelge 4.15).

Çizelge 4.15. Orman Köylülerinin Kullandığı Yakıt Cinsi ve Miktarı

Table 4.15. Type and amount of fuel used by forest villagers

Yakıt Cinsi	Miktarı (ton)	Orman İçi		Orman Bitişiği	
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Odun	1-2	34	6,9	92	15,4
	3-4	263	53,7	233	39,0
	5-6	91	18,6	69	11,5
	7 ve fazlası	4	0,8	0	0
Toplam		392	80,0	394	65,9
Kömür	1-2	72	14,7	122	20,4
	3-4	4	0,8	5	0,8
	5-6	0	0	4	0,7
Toplam		76	15,5	131	21,9
Tezek	1-2	13	2,7	63	10,5
	3-4	7	1,4	4	0,7
	5-6	1	0,2	1	0,2
Toplam		21	4,3	68	11,4
Talaş ve Saman	1-2	1	0,2	0	0
	2-3	0	0	3	0,5
Toplam		1	0,2	3	0,5
Cevapsız		0	0	2	0,3
*Genel Toplam		490	100,0	598	100,0

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

4.1.20. Yakacak Sıkıntı Durumu

Orman köylüsüne yakacak sıkıntısı çekiyor musunuz? Sorusu sorularak kullanılan yakacağın temininde sıkıntı çekip çekmedikleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Orman içi köylülerin % 66,8'i orman bitişiği köylülerin ise % 74,2'si sıkıntı çektiğini belirtmiştir (Çizelge 4.16).

Ayrıca orman içi ve orman bitişiği köylüler arasında kullanılan yakacağın temini sıkıntısı bakımından aralarında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($\chi^2 = 5,201$, $Sd = 1$, $p = 0,023$).

Çizelge 4.16. Orman Köylülerinin Yakacak Sıkıntı Durumu

Table 4.16. Fuel for heating storage situation of the forest villagers

Yakacak Sıkıntısı	Orman İçi		Orman Bitişiği	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Evet	262	66,8	294	74,2
Hayır	130	33,2	102	25,8
Toplam	392	100,0	396	100,0

4.1.21. Orman Suçları

Orman köylülerine köyünüzde (son 10-15 yılda bildiğiniz, duyduğunuz söylenen) görülen orman suçları nelerdir? Diye sorulmuş olup cevap veren orman köylüleri, görülen orman suçlarının genellikle yakacak temini amaçlı ağaç kesmeden dolayı olduğunu belirtmiştir. Orman içi köylerde ağaç kesme diyenlerin oranı % 37,5'dir. Diğer (otlatma, açma...) % 40,1'dir. Köyünde orman suçu işlenmediğini belirtenlerin oranı % 15,6 iken cevap vermeyenlerin oranı % 6,8'dir. Orman bitişiği köylerde ise ağaç kesme diyenlerin oranı % 26,7'dir. Diğer (otlatma, açma ...) % 37,3'dür. Köyünde orman suçu işlenmediğini belirtenlerin oranı ise % 30,2 iken cevap vermeyenlerin oranı % 5,8'dir. Bu soruda da birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

4.1.22. Orman Suçları İşleme Nedenleri

Orman köylülerine orman suçu işlenmesinin nedenlerinin neler olacağı sorulmuş olup neden olarak maddi imkânsızlık diyenlerin oranı orman içi köylerde % 74,9 iken orman bitişiği köylerde % 71,4'dür. Orman içi köylerde diğer (maddi kazanç, arazi kazanımı...) diyenlerin oranı % 22,5 iken orman bitişiği köylerde bu oran % 23,6'dır. Cevap vermeyenlerin oranı ise orman içi köylerde % 2,6 iken orman bitişiği köylerde % 5,0'dir. Bu soruda da birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

4.1.23. Ormanın Sağladığı Faydalar

Orman köylüleri ormanın en önemli faydasının yakacak temini olduğunu belirtmiştir. Bu oran orman içi köylerde % 34,9 iken orman bitişiği köylerde % 24,8'dir (Çizelge 4.17).

Ayrıca bu soruda da öncelik sıralaması yapılması istenmiş olup; orman içi köylülerin % 37,5'i yakacak odun faydasını, orman bitişiği köylülerin ise % 31,1'i erozyonu önlemedeki faydasını birincil olarak ifade etmiştir.

Çizelge 4.17. Orman Köylülerine Ormanın Sağladığı Faydalar

Table 4.17. The benefits provided by forests to the forest villagers

Ormanın Faydaları	Orman İçi		Orman Bitişiği	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Yakacak odun temini	251	34,9	171	24,8
Yaprak faydalanması	165	22,9	146	21,1
Erozyonu önleme	108	15,0	154	22,3
Otlatma	81	11,3	57	8,2
Köyü selden korur	20	2,8	12	1,7
Havayı temizler	17	2,4	44	6,4
Su kaynağı	15	2,1	24	3,5
Diğer	16	2,2	26	3,8
Faydası yok	40	5,6	57	8,2
Cevapsız	6	0,8	0	0
*Toplam	719	100,0	691	100,0

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

4.1.24. Denetim Tercihleri

Orman içi köylülerin % 50,9'u orman bitişiği köylülerin ise % 42,7'si ormanı korumada en başarılı yolun köylünün kendisi tarafından yapılan koruma olacağını belirtmiştir (Çizelge 4.18). Ayrıca bu soruda da öncelik sıralaması yapılması istenmiş olup; orman içi köylülerin % 57,7'si orman bitişiği köylülerin ise % 47,0'ı ormanı en iyi koruma yolunun köylünün kendisinin olacağını birinci tercih olarak belirtmiştir.

Çizelge 4.18. Orman Köylülerinin Orman Korumada Denetim Tercihleri

Table 4.18. Control preferences of forest villagers from forest protection point of view

Denetim Tercihleri	Orman İçi		Orman Bitişiği	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Köylü kendisi	238	50,9	192	42,7
Orman muhafaza memuru	123	26,3	115	25,6
Köy tüzel kişiliği	87	18,6	104	23,1
Jandarma	17	3,6	28	6,2
Diğer	3	0,6	11	2,4
*Toplam	468	100,0	450	100,0

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

4.1.25. Yaprak Faydalanması

Orman içi köylülerin % 74,2'si orman bitişiği köylülerin ise % 78,3'ü yaprak faydalanması yapmadıklarını belirtmişlerdir. Yaprak faydalanması yapanlar ise yaprak faydalanmasının yapılmaması için bazı alternatif önerilerde bulunmuşlardır (Çizelge 4.19).

Çizelge 4.19. Orman Köylerinde Yaprak Faydalanması Yapanların Alternatif önerileri

Table 4.19. The alternatives of leaves those who make use in the forest villages

Yaprak Faydalanması	Orman İçi		Orman Bitişiği	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hayır yapmıyorum	291	74,2	310	78,3
Devlet bedava yem vermeli	51	13,0	41	10,4
Yapmak zorundayım	26	6,6	15	3,8
Yem kredisi verilmeli	13	3,3	16	4,0
Meralar iyileştirilmeli	7	1,8	10	2,5
Hayvan kredisi verilmeli	3	0,8	2	0,5
Sulama suyu artırılmalı	1	0,3	2	0,5
Toplam	392	100,0	396	100,0

4.1.26. Orman İdaresi ve Ormanlılıkla İlgili Sorunlar ile Çözüm Önerileri

Orman köylülerine orman idaresi ile ilgili sorunları ve nasıl çözülebileceği sorulmuş olup bu soruda taleplerini de dile getirmişlerdir.

Anket yapılan orman içi köylülerin % 62,2'si orman idaresi ile bir sorunlarının olmadığını belirtmişlerdir. Koruma ve kontrollerle ilgili olarak sorun olduğunu belirtenlerin oranı ise % 11,8 iken diğer (kadaastro, otlatma, ağaçlandırma...) sorun ve taleplerin oranı % 25,0'dır. Orman bitişiği köylülerin ise % 67,0'ı orman idaresi ile bir sorunlarının olmadığını belirtmişlerdir. Koruma ve kontrollerle ilgili olarak sorun olduğunu belirtenlerin oranı % 7,8 iken diğer (kadaastro, otlatma, ağaçlandırma...) sorun ve taleplerin oranı % 24,2'dir. Orman içi ve bitişiği köylülerin % 1,0'ı cevap vermemiştir.

Koruma kontrolleri ile ilgili olarak orman köylüleri kontrollerin artırılmasını istemişlerdir. Çözüm önerisi olarak da; köy tüzel kişiliği ile korumayı, bekçi tutmayı, orman muhafaza memuru sayısının artırılmasını önermiş olup, büyük bir kısmı da sadece koruma artırılсын diyip çözüm önerisi sunmamıştır.

Kışlık odun ihtiyacı konusunda, odun teminine izin verilmesini, kışlık odun için devletin parasal yardım yapmasını, orman idaresinin ucuz odun vermesini önermişlerdir.

Kadaastro çalışmaları sırasında tarlalarının ormanlık alan içerisinde kaldığını, bu alanları uzun yıllardır kullandıklarını bu nedenle tapularının verilmesi gerektiğini söylemişlerdir. Tapuları olmadığı için veya tarlaları ormanlık alanda kaldığı için Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın uygulamış olduğu doğrudan gelir desteğinden faydalanamadıklarını, tapulu kesim için müracaat ettiklerinde müracaat edilen yerin orman olduğu gerekçesiyle tapulu kesimlerinin yapılmadığı ve bazen de tapularının iptal edildiğini belirtmişlerdir. Bütün bu sorunlar için kendi faydalarına olacak şekilde çözümlerin yapılması önerilmiştir.

Otlatma ile ilgili olarak mera alanlarında ya da hayvan otlattıkları alanlarda ağaçlandırma yapıldığını ve bu sahalarda tekrar otlatmaya izin verilmediğini, ormanlarda otlatmaya izin verilmediğini, yapılan ağaçlandırmalar ile mera ile köy arasındaki hayvan yolunun kesildiğini ve meralarına gidemediklerini belirtmişlerdir. Çözüm önerisi olarak; kendilerine yeni meralar gösterilmesinin gerektiğini, bozuk vasıftaki meraların iyileştirilmesini, mera ile köy arasındaki yolun yapılmasını önermişlerdir.

Ağaçlandırma konusunda köylerinde ağaçlandırma yapılması ve daha önce yapılan ağaçlandırmaların artırılmasını istemişlerdir. Köylerinde

yapılan ağaçlandırmalarda yabancı işçi çalıştırıldığını buna karşılık kendi köylülerinin çalışması gerektiğini belirtmişlerdir.

4.2. Odun Dışı Orman Ürünleri

4.2.1. Odun Dışı Orman Ürünlerinin Kullanımı

Orman köylüsünün kullandığı bazı odun dışı orman ürünleri ve bunların kullanım özellikleri Çizelge 4.20'de verilmiştir. Çizelgede bazı kullanımlar Latince olarak yazılmıştır. Latince yazılan antihipertansif etki (tansiyon düşürücü), üriner sistem enfeksiyonları (idrar yolları iltihabı), kardiyotonik (kalp güçlendirici), antidiyaretik (ishal kesici), Üst solunum yolu enfeksiyonları (nezle, grip, soğuk algınlığı, boğaz iltihabı veya yarası), expectoran (balgam söktürücü), antitusif (öksürük kesici), nefrit (böbrek iltihabı), mide ülseri (mide yarası), ödem azaltıcı (şişlik azaltıcı), hepatit (sarılık), analjezik (ağrı kesici), antiemetik (bulantı önleyici), kardiyovasiküler hastalıklar (kalp hastalıkları), epitelizen (yara iyi edici), antihemorajik (kanamayı durdurucu), dispne (nefes darlığı), anti karsinojenik (kanser önleyici), antispazmotik (sancı kesici), diüretik (idrar artırıcı), diyabet (şeker hastalığı), kadın genital hastalıkları (kadın hastalıkları), verrula tedavisi (siğil tedavisi), kallus tedavisi (nasır tedavisi) anlamındadır.

Odun dışı orman ürünleri yöre halkı tarafından çoğunlukla kendi ihtiyaçları için toplanılmakta ve tarife bedeli ödenmemektedir. Genellikle toplanan bu ürünler gıda ve tıbbi amaçlar için kullanılmaktadır. Gıda olarak kullanılanlar çiğ olarak tüketilmekte veya pişirilmekte bazı türler ise kurutularak değişik zamanlarda kullanılmaktadır. Tıbbi amaçlı kullanımlarda ise çoğunlukla, infüzyon, çay ve dekoksasyon şeklinde kullanım ön plana çıkmaktadır. Hap, merhem ve diğer şekillerde kullanım fazla değildir. Çalışmada önceden hazırlanmış anket formları kullanılmış olup köylü anket çalışması esnasında hatırlayabildiği bitkiler hakkında bilgiler vermiştir. Ancak köylü ile birlikte yapılan arazi çalışmaları sırasında anket çalışmasında hatırlayıp söylemediği bitki türlerini görerek hatırlamış ve onlar hakkında da bilgi vermiştir. Bu bilgilerde değerlendirmeye dahil edilmiştir. Bitkilerin yöresel adları genellikle türün bulunduğu cinse ait yöresel adlardır. Türlerden Türkçe adları bulunanlardan tespit edilenler ilk isim olarak tabloda ilgili sütuna yazılmıştır.

4.2.2. Odun Dışı Orman Ürünlerinin Bazı Özellikleri

Odun dışı orman ürünlerinin çiçeklenme zamanları ve yetiştiği yükseklikler değişkendir. Buna bağlı olarak bitkinin toplanma zamanları da değişmektedir. Çizelge 4.21’de bu bitkilerin bazı özellikleri belirtilmiştir.

4.2.3. Kırsal Kalkınmada Kullanılabilecek Hedef Türler

Orman köylüleri için kırsal kalkınmada kullanılabilecek materyallerden biride odun dışı orman ürünleridir. Çizelge 4.22’de belirtilen odun dışı orman ürünlerinin kırsal kalkınmada kullanılabilecek türler olarak seçilmesinin nedeni, tanınması, kullanımının ve yayılışının fazla olması, bölge içinde ve bölge dışında pazarının olması, bazı ürünlerin ihracat imkânının olmasıdır. Yine tabloda tarımı yapılabilecekler olarak belirtilenler ise köylünün kullanmadığı, su sorunu olan, verimsiz alanlarda yetiştirilebilecek ve köylüye azda olsa gelir getirebilecek türlerdir.

4.2.4. Satışı Yapılan Odun Dışı Orman Ürünleri

Odun dışı orman ürünlerinden bazıları yöre halkı tarafından toplanarak kuru ve yaş olarak pazarlarda veya aktarlara satılmaktadır. Böğürtlen (Rubus), kuşburnu (Rosa), yabani armut (Pyrus), dağ çayı (Sideritis), ısırgan (Urtica), ceviz (Juglans), badem (Amygdalus) gibi türler genellikle pazarlarda küçük demetler halinde veya kilogram olarak satılmaktadır. Meyan (Glycrrhiza), kantaron (Hypericum), Sumak (Rhus), zahter (Thymbra) gibi türler ise il içindeki veya dışardan gelen aktar ile aracılara satılmaktadır (Çizelge 4.23). Ayrıca orman köylüsüne odun dışı orman ürünlerine talep olursa toplayarak veya yetiştirerek satmayı düşünür müsünüz? Diye sorulmuş olup orman içi köylülerin % 53,3’ ü orman bitişiği köylülerin ise % 42,2’ si evet demiştir

Çizelge 4.20. Bazı Odun Dışı Orman Ürünlerinin Kullanım özellikleri
 Table 4.20. The usage properties of some nonwood forest products

Latince Adı	Adı ve Yerel Adı	Familya	Kullanım Şekli	Toplama Zamanı	Kullanım Amacı	Kullanılan kısımları
<i>Achillea millefolium</i> L.	Civan perçemi	Asteraceae	İnfüzyon, çay	Haziran, Temmuz, Ağustos	Diüretik, gaz giderici, kadın genital sistem hast.	Çiçekli dal
<i>Achillea teretifolia</i> Willd	Civan perçemi, pijdan	Asteraceae	İnfüzyon	Haziran	Diyabet	Çiçekli dal
<i>Allium ampeloprasum</i> L.	Kaya sarımsağı, Yabani sarımsak, Körmen, Sirim, Sırım, Sir	Liliaceae	Çiğ, haşlanarak, kavrulularak	Mart, Nisan	Gıda, antihipertansif, iştah açıcı	Toprak üstü kısmı
<i>Alkanna megacarpa</i> DC.	Hava civa	Boraginaceae	Dekoksiyon, çay	Haziran, Eylül arası	Antispazmodik	Kök, gövde
<i>Amygdalus communis</i> L.	Badem, Payam	Rosaceae	Taze, kurutulmuş	Nisan, Mayıs, Eylül, Ekim	Çerez, Diyabet, kuvvet verici	Meyve, tohum
<i>Amygdalus orientalis</i> Miller	Badem, Payam	Rosaceae	Çiğ	Nisan, Mayıs, Eylül, Ekim	Gıda	Meyve
<i>Anchusa ssp</i>	Sığır dili, tort, dindingana	Boraginaceae	Piştirilerek	Mart, Nisan	Yemeği yapılır	Yaprak
<i>Anthemis cretica</i> L. subsp. <i>pontica</i> (Willd.) Grierson	Papatya	Asteraceae	Çay, dekoksiyon, infüzyon	Mayıs, Haziran	Analjezik, midevi	Çiçek
<i>Anthemis tinctoria</i> L. var. <i>tinctoria</i>	Boyacı papatyası, Sarı papatya	Asteraceae	Kaynatma	Mayıs, Haziran, Temmuz	Kumaş boyama	Çiçek

Arnebia densiflora Ledeb.	Kırmızı kök, Ellik	Boraginaceae	Kaynatma	Mayıs, Haziran	Boyar madde	Kök
Astragalus gummifer Lab.	Geven, Keven, Kevenk, Günnü	Fabaceae	Kurutulup dövülür, kitre	Haziran, Ekim	Üst solunum yolu enf., Hayvan yemi	Tüm bitki, kitresi
Capparis spinosa L	Kapari, Gebere, Kepere	Capparidaceae	Dekoksiyon, İnfüzyon	Mayıs, Haziran Temmuz	Diüretik, böbrekleri çalıştırır, antitusif	Tomurcuk, meyve
Centaurium erythraea Rafn.	Kırmızı kantaron	Gentianaceae	İnfüzyon	Mayıs, Haziran, Temmuz	Midevi, sindirimi kolayl.	Çiçekli dal
Cerasus mahaleb (L.) Miller	Mahlep, Melem, Mehlem ağacı	Rosaceae	Tohumu dövülerek bal ile karıştırılır veya sade	Eylül, Ekim	Üriner sistem enf. afrodisyak, kiraz aşılır	Tohum, tüm bitki
Cotinus Coggyria Scop.	Duman ağacı, Boyacı sumacı, Sarıcan, Sarıağaç	Anacardiaceae	Kaynatma	Mayıs, Ekim arası	Boyar madde	Kök, odun ve yaprak
Cotoneaster nummularia Fisch.&Mey.	Dağ muşmulası	Rosaceae	Çiğ	Ekim, Kasım	İştah açıcı ve midevi	Meyve
Crataegus monogyna Jacq.	Alıç, aluç, yemişen	Rosaceae	Çiğ, çay	Nisan, Mayıs, Eylül, Ekim	Gıda, kardiyotonik	Meyve, çiçek, yaprak
Crataegus orientalis PALLAS EX BIEB.	Doğu akdikeni, alıç, aluç, aluca	Rosaceae	Çiğ, çay	Nisan, Mayıs, Eylül, Ekim	Gıda, kardiyotonik	Meyve, Çiçek, yaprak
Euphorbia virgata	Sütleğen	Euphorbiaceae	Sütü damlatılır	Mayıs, Haz, Temmuz	Verruka ve kallus ted.	Sütü

<i>Ferula orientalis</i> L.	Çakşır, Çaşır	Apiaceae	Haşlanarak	Nisan, Mayıs, Haziran	Gıda	Yaprak
<i>Ficus carica</i> L.	Yabani incir, Dağ inciri, İncir	Moraceae	Çiğ, infüzyon, sütü damlatılır	Temmuz, Ağustos	Gıda, reçel, kuvvet verici anne sütünü artırır, Müşhil, verruka ted.	Meyve, sütü
<i>Fritillaria imperialis</i> L.	Ağlayan gelin, Kerbela çiçeği, Ters lale,	Liliaceae	Canlı olarak	Mart, Nisan	Süs bitkisi	Tüm bitki
<i>Geranium tuberosum</i> L.	Yumrulu turnagagası	Geraniaceae	Çiğ	Mayıs, Haziran	Gıda, güç verir	Yumru
<i>Geum rivale</i> L.	Karanfil	Rosaceae	Kökü kurutulur	Haziran, Temmuz, Ağustos	Aroması nedeni ile çaya katılır	Kök
<i>Geum urbanum</i> L.	Su karanfili	Rosaceae	İnfüzyon, çay	Haziran- Ağustos	Midevi, antidiyaretik, iştah açıcı	Kök
<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Meyan, Biyan, Biyam, Meyam	Fabaceae	Kök ezilerek kaynatılır ve elde edilen su kullanılır	Eylül, Ekim	İçecek, hararet giderici midevi ekspektoran, antitusif, nefrit, bronşit	Kök
<i>Grammosciadium pteroarpum</i> Boiss	Çemen otu	Apiaceae	Tohumları ezilir	Temmuz	Çemen yapımında	Tohum
<i>Gundelia tournefortii</i> L.	Kenger, Garang, Kereng, Gereng	Asteraceae	Taze iken pişirilir, sakızı çiğnir	Mart, Nisan, Temmuz, Ağustos	Sakız, gıda, iştah açıcı, kahve, yemek	Sakız, Genç gövde

<i>Helichrysum plicatum</i> DC. subsp. <i>plicatum</i>	Altın otu, Solmaz ot, Sarı ot	Asteraceae	Dekoksiyon	Haziran, Temmuz	Üriner sistem enf. süs, nefrit, böbrek taşı ve kum düşürücü, hepatit ted.	Çiçekli dal
<i>Hyacinthus orientalis</i> L. subsp. <i>orientalis</i>	Sümbül	Liliaceae	Canlı olarak	Mart, Nisan	Süs bitkisi	Tüm bitki
<i>Hypericum perforatum</i> L.	Binbirdelik otu, Kantaron, Sarı ot, Sarıçiçek	Hypericaceae	İnfüzyon,	Mayıs, Haziran, Temmuz	Mide ülseri, rahatlatıcı, bağırsak sor.	Çiçekli dal
<i>Juglans regia</i> L.	Ceviz, Güz	Juglandaceae	Taze, kurutularak, soğuk suda bekletilerek, yapraklar ezilerek	Mayıs, Ekim	İştah açıcı, kuvvet verici diyabet, gıda kolesterol, saç sağlığı ve boyama için kına ile beraber	Meyve, yaprak
<i>Juniperus communis</i> L.	Adi ardıç, ardıç	Cupressaceae	İnfüzyon	Ağustos, Kasım arası	Üriner sistem enf., diüretik	Meyve
<i>Mentha spicata</i> L.	Nane, Yarpuz, Anık, Anığ, Punk	Lamiaceae	Çay, infüzyon taze, kurutularak	Nisan, Mayıs	Sindirim sor., antiemetik, gıda, baharat, üst solunum yolu viral enf.	Yaprak
<i>Mentha longifolia</i> (L.)	Nane, Yarpuz, Anığ, Anık	Lamiaceae	Çay, çiğ	Mayıs, Haziran, Temmuz	Sindirim sor., antiemetik, gıda, baharat	Yaprak
<i>Pinus</i> ssp.	Çam	Pinaceae	Reçine un haline getirilir.		Mide ülseri	Reçine

Pistacia terrebinthus L.	Menengiç, Sakız ağacı, Çedene	Anacardiaceae	Çiğ, kavrulularak ve kurutulularak, hap olarak, lapa	Mart, Nisan, Eylül, Ekim	Gıda, kahve, diüretik, kuvvet verici, mide ülseri, fıstık aşılır, üst solunum yolu enf., rahatlı. ve sindirimi kolayl. yılan ve akrep sokmasında ödem azaltıcı	Genç sürgünler, meyve, sakız, yaprak
Pyrus elaeagnifolia Palas	Yabani armut, Armut, dağ armudu	Rosaceae	Çiğ, haşlanarak	Eylül, Ekim	Gıda, antidiyaretik	Meyve
Quercus infectoria Olivier	Mazı meşesi, Mazı	Fagaceae	Ezilerek un haline getirilir, infüzyon, kurutulularak	Eylül, Ekim, Kasım	Antihemorajik, hayvan yemi, antidiyaretik, hemoroid, keçi tulumunu sertleştirme ve kokmama	Mazı(gal), yapraklı dalları
Rhus coriaria L.	Derici sumağı, Sumak	Anacardiaceae	Tohumları dövülüp kurutulularak, infüzyon	Haziran Ekim arası	Antidiyaretik, diyabet, ekşi sos, baharat, hazımı kolayl., iştah açıcı	Yaprak ve meyve

<i>Rosa canina</i> L	Kuşburnu, Gülburnu, Şillan	Rosaceae	Çiğ, çay, İnfüsyon	Mayıs, Haziran Eylül, Ekim	Reçel, çay diabetik, üst solunum yolu sor. rahatlatıcı	Meyve, tohum, çiçek
<i>Rosa montana</i> Chaix	Kuşburnu, Gülburnu, Şillan	Rosaceae	Çiğ, çay, İnfüsyon	Mayıs, Haziran Eylül, Ekim	Reçel, çay, üst solunum yolu sor.	Meyve, tohum, çiçek
<i>Rubus canescens</i> DC.	Böğürtlen, Dırrı	Rosaceae	Çiğ, İnfüsyon, Pişirme	Haziran, Temmuz, Ağustos	Gıda, reçel, diyabet	Meyve, kök
<i>Rumex tuberosus</i> L.	Kuzukulağı, Tırşık	Polygonaceae	Çiğ, lapa	Nisan, Mayıs, Haziran, Temmuz	Gıda, iltihaplı yara iyileştirici ve iltihap topl.	Yaprak, tüm bitki
<i>Scorzonera mollis</i> Bieb	Yemlik, gilekoçuk burunçalık gizer,	Asteraceae	Çiğ	Nisan, Mayıs, Haziran	Gıda	Yaprak, kök
<i>Salvia verticillata</i> L.	Mavi çiçekli adaçayı	Lamiaceae	Lapa, çay	Haziran, Temmuz, Ağustos	Epitelizan	Yaprak, çiçek
<i>Sideritis libanotica</i> Labill. subsp <i>microchlamys</i>	Dağçayı, Balbaşı, Bal otu	Lamiaceae	İnfüsyon, Çay	Haziran, Temmuz, Ağustos	Midevi, Çay sindirimi kolayl. üst solunum yolu enf.	Toprak üstü
<i>Stachys annua</i> L. subsp. <i>annua</i>	Dağ çayı	Lamiaceae	İnfüsyon	Nisan, Mayıs, Haziran, Temmuz	Midevi, İştah açıcı	Çiçekli dal

Stachys lavandulifolia	Dağ çayı, Çay	Lamiaceae	Çay	Mayıs, Haziran, Temmuz	Çay, sindirim, midevi	Toprak üstü
Thymbra spicata L. Var. spicata	Kara kekik, Zahter, Ceteri, Sater, Ceteri, Kekik	Lamiaceae	Kurutularak, çay, infüsyon	Mayıs, Haziran, Temmuz	Hazmı kolayl., baharat, diyabet, çay, midevi, üst solunum yolu viral enf.	Yaprak, çiçek
Thymus kotschyanus Boiss. & Hohen.	Kekik, Dağ kekiği	Lamiaceae	Kurutularak, infüsyon, çay	Nisan, Mayıs, Haziran	Baharat, hazmı kolayl., mide ağrısı	Yaprak, çiçek
Teucrium polium L.	Acı yavşan, yer meşesi, mır ot meryemhort, per yavşağı, mırda	Lamiaceae	Dekoksiyon, İnfüsyon	Haziran, Temmuz, Ağustos	İştah açıcı, sancı diyabet, damar tık., mide ve karın ağrısı,	Çiçekli dal
Urtica dioica L.	Isırgan otu, ısırgan, gezgazık	Urticaceae	İnfüsyon, dekoksiyon, vücuda sürülür, haşlama, yağda kavurma	Mayıs, Haziran	Damar tıkanıklığı, romatizma, diüretik, saç dök. önl ve saç bakımı gıda, dispne, diyabet, karın şişliği, kadın genital sistem hast. antikarsinojenik	Toprak üstü kısmı

Çizelge 4.21. Odun Dışı Orman Ürünlerinin Bazı Özellikleri
Table 4.21. Some properties of nonwood forest products

Latince Adı	Familya	Çiçeklenme dönemi (ay)	Yetiştigi Yükselti (m)	Flora Bölgesi	Endemik
<i>Achillea millefolium</i> L.	Asteraceae	6-9	500-3450	Avrupa-Sibirya	
<i>Achillea teretifolia</i> Willd	Asteraceae	6-7	900-2150	İran-Turan	
<i>Allium ampeloprasum</i> L.	Liliaceae	5-7	0-1300	Akdeniz	
<i>Allkanna megacarpa</i> DC.	Boraginaceae	4-6	750-1600	İran-Turan	Endemik
<i>Amygdalus communis</i> L.	Rosaceae	3-4	150-1800		
<i>Amygdalus orientalis</i> Miller	Rosaceae	4-5	600-1500	İran-Turan	
<i>Anchusa</i> ssp	Boraginaceae				
<i>Anthemis cretica</i> L. subsp. <i>pontica</i> (Willd.) Grierson	Asteraceae	4-7	100-2200		
<i>Anthemis tinctoria</i> L. var. <i>tinctoria</i>	Asteraceae	5-9	0-1830		
<i>Arnebia densiflora</i> Ledeb.	Boraginaceae	5-8	750-2600	İran-Turan	
<i>Astragalus gummifer</i> Lab.	Fabaceae	6-8	1300-1800	İran-Turan	
<i>Capparis spinosa</i> L	Capparidaceae	7			
<i>Centaurium erythraea</i> Rafn.	Gentianaceae	5-7	0-2300		
<i>Cerasus mahalep</i> (L.) Miller	Rosaceae	3-5	300-1850		
<i>Cotinus Coggyria</i> Scop.	Anacardiaceae	4-6	0-1300		
<i>Cotoneaster nummularia</i> Fisch.&Mey.	Rosaceae	4-6	800-2300		
<i>Crataegus monogyna</i> Jacq.	Rosaceae	4-6	0-1800		
<i>Crataegus orientalis</i> PALLAS EX BIEB.	Rosaceae				
<i>Euphorbia virgata</i>	Euphorbiaceae	4-9	1000-3000		

<i>Ferula orientalis</i> L.	Apiaceae	5-6	1600-2900	İran-Turan	
<i>Ficus carica</i> L.	Moraceae	3-9	10-1770	İran-Turan	
<i>Fritillaria imperialis</i> L.	Liliaceae	3-5	1250-2450	İran-Turan	
<i>Geranium tuberosum</i> L.	Geraniaceae	4-6	0-2500	İran-Turan	
<i>Geum rivale</i> L.	Rosaceae	5-7	1250-3000		
<i>Geum urbanum</i> L.	Rosaceae	5-7	0-1700	Avrupa – Sibirya	
<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Fabaceae	6-7	0-1800		
<i>Grammosciadium pterocarpum</i> Boiss	Apiaceae	6-7	1100-2800	İran-Turan	
<i>Gundelia tournefortii</i> L.	Asteraceae	5-6	100-2500	İran-Turan	
<i>Helichrysum plicatum</i> DC. ssp. <i>plicatum</i>	Asteraceae	6-8	1400-2850		
<i>Hyacinthus orientalis</i> L. Subsp. <i>Orientalis</i>	Liliaceae	3-4	400-1600	Akdeniz	Endemik
<i>Hypericum perforatum</i> L.	Hypericaceae	4-8	0-2500		
<i>Juglans regia</i> L.	Juglandaceae	5	0-1550		
<i>Juniperus communis</i> L.	Cupressaceae				
<i>Mentha spicata</i> L.	Lamiaceae	6-9	0-2200		
<i>Mentha longifolia</i> (L.)	Lamiaceae	6-8	600-2300		
<i>Pinus</i> ssp.	Pinaceae				
<i>Pistacia terrebinthus</i> L.	Anacardiaceae	3-5	50-1500		
<i>Pyrus elaeagnifolia</i> Palas	Rosaceae	4-5	0-1850		
<i>Quercus infectoria</i> Olivier	Fagaceae	8-9	200-1850	Avrupa- Sibirya	
<i>Rhus coriaria</i> L.	Anacardiaceae	6-7	600-1900	Akdeniz	
<i>Rosa canina</i> L.	Rosaceae	5-7	30-1700		
<i>Rosa montana</i> Chaix	Rosaceae	6-7	1700-2750		
<i>Rubus canescens</i> DC. Var. <i>Canescens</i>	Rosaceae	5-7	0-2150		
<i>Rumex tuberosus</i> L.	Polygonaceae				
<i>Scorzonera mollis</i> Bieb	Asteraceae	4-6	300-2650		

Salvia verticillata L.	Lamiaceae	5-9	1500-2300	İran-Turan	
Sideritis libanotica Labill. subsp microchlamys	Lamiaceae	5-6	500-1500	İran-Turan	
Stachys annua L. subsp. annua	Lamiaceae	5-9	50-2050	İran-Turan	
Stachys lavandulifolia	Lamiaceae	5-8	1000-3660	İran-Turan	
Thymbra spicata L. Var spicata	Lamiaceae	6-7	0-1000	Akdeniz	
Thymus kotschyanus Boiss.& Hohen.	Lamiaceae	5-7	800-2250	İran-Turan	
Teucrium polium L.	Lamiaceae	6-9	0-2050		
Urtica dioica L.	Urticaceae	6-9	500-2700	Avrupa- Sibirya	

Çizelge 4.22. Kırsal Kalkınmada Kullanılabilecek Hedef Türler

Table 4.22. Target species that can be used for rural development

Sıra No	Latince Adı	Kullanılacak Kısım	Tarımı Yapılabilecekler	İhraç Edilenler
1	<i>Amygdalus</i> ssp. (Badem)	Tohum	+	+
2	<i>Astragalus gummifer</i> Lab. (Geven)	Kitre		+
3	<i>Capparis</i> ssp. (Kapari)	Tomurcuk, meyve		+
4	<i>Cerasus mahaleb</i> (Mahlep)	Tohum		+
5	<i>Crataegus</i> ssp. (Alıç)	Meyve		
6	<i>Ficus carica</i> L. (Yabani incir)	Meyve		
7	<i>Fritillaria imperialis</i> L. (ters lale)	Soğan	+	+
8	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L. (Meyan)	Kök		+
9	<i>Gundelia tournefortii</i> L. (Kenger)	Sakız		
10	<i>Hypericum</i> ssp. (Kantaron)	Çiçekli dal, yağı		
11	<i>Juglans regia</i> L. (Ceviz)	Meyve	+	+
12	<i>Mentha</i> ssp. (Nane)	Yaprak, yağı		+
13	<i>Pistacia terrebinthus</i> L. (Menengiç)	Tohum	+	
14	<i>Pyrus elaeagnifolia</i> ssp. (Yabani armut)	Meyve	+	
15	<i>Rhus coriaria</i> L. (Sumak)	Meyve, yaprak		+
16	<i>Rosa</i> ssp (Kuşburnu)	Meyve	+	
17	<i>Rubus</i> ssp (Böğürtlen)	Meyve	+	
18	<i>Sideritis libanotica</i> (Dağ çayı)	Toprak üstü	+	
19	<i>Stachys lavandulifolia</i> (Dağ çayı)	Toprak üstü		
20	<i>Thymbra spicata</i> L. (Kekik)	Yaprak, yağı	+	
21	<i>Thymus kotschyanus</i> (Kekik)	Yaprak, yağı	+	
22	<i>Urtica dioica</i> L. (Isırgan)	Toprak üstü		

Çizelge 4.23. Satış Yapılan Odun Dışı Orman Ürünleri

Table 4.23. Nonwood forest products sold

Sıra No	Latince Adı	Satış birimi	Satılan kısım	Satış fiyatı (TL)
1	Allium ssp. (Yabani sarımsak)	Demet	Tüm gövde	1-2
2	Amygdalus communis L. (Badem)	Kilogram	Tohum	3-5
3	Anthemis ssp. (Papatya)	Kilogram, demet	Çiçek	0,50-1
4	Crataegus ssp. (Alıç)	Kilogram	Meyve	0,50-1
5	Ficus carica L. Yabani incir)	Kilogram	Meyve	2-4
6	Glycyrrhiza glabra L. (Meyan)	Kilogram	Kök	0,50-1
7	Gundelia tournefortii L.(Kenger)	Adet	Sakız	0,50-1
8	Hypericum ssp. (Kantaron)	Kilogram, demet	Çiçekli dal	1-1,50
9	Juglans regia L. (Ceviz)	Kilogram	Meyve	5-10
10	Pistacia terrebinthus L. (Menengiç)	Kilogram	Meyve	0,50-1
11	Pyrus elaeagnifolia (Yabani armut)	Kilogram	Meyve	2-3
12	Rhus coriaria L. (Sumak)	Kilogram	Yaprak Meyve	0,40-0,70 3-3,50
13	Rosa ssp (Kuşburnu)	Kilogram	Meyve	1-1,50
14	Rubus ssp (Böğürtlen)	Kilogram	Meyve	3-5
15	Sideritis libanotica (Dağ çayı)	Demet	Tüm gövde	50,-1,50
16	Thymbra spicata (Kekik)	Kilogram	Yaprak	3-6
17	Thymus kotschyanus (Kekik)	Kilogram	Yaprak	3-6
18	Teucrium polium (Per yavşağı)	Demet	Tüm gövde	0,50-1
19	Urtica dioica L. (Isırgan)	Demet	Tüm gövde	0,50-1

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Orman köylerinde yaşayan genç nüfus oranı oldukça düşüktür. 35 yaş ve üzerinde olanların oranı ise yüksektir. Orman köylerinde genç nüfusun az olmasında en büyük etken; işsizlik, ekonomik sıkıntılar, şehirdeki daha yüksek hayat standardı ve kentlerdeki sosyal ve kültürel imkânlardan yararlanma isteği gibi faktörler sayılabilir.

Özkurt (1998) tarafından yapılan “İçel İli Orman Köylerinde Sosyo-Ekonomik Yapı” adlı araştırmada orman köylülerinin % 90,52’sinin çiftçilikle uğraştığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada da, orman köylerinde çiftçilik ilk sırada yer almaktadır. Orman köylerinde mesleki durum genellikle çiftçilik ve hayvancılık olarak sıralanmaktadır. Orman içi köylerde çiftçilik % 42,3 iken orman bitişiği köylerde bu oran % 56,8’dir. Orman içi ve bitişiği köylerde çiftçiliği hayvancılık izlemektedir.

Orman köylülerinin gelir durumuna bakıldığında gelirlerinin düşük olduğu görülmektedir. Geçim sıkıntısı çekenlerin bu sıkıntıyı aşmaları için gerekli olan miktarlar incelendiğinde; ihtiyaç duyulan tutar mevcut gelirlerinin üzerine 201-400 TL arasında yoğunlaşmaktadır. Geçim sıkıntılarının giderilmesi için orman köylüsüne alternatif gelir getirici farklı seçenekler sunulmalıdır. Bunlar arasında organik tarım, kültür mantarcılığı, odun dışı orman ürünleri sayılabilir. Bu konuda köylünün bilinçlendirilmesi için köylerde örnek işletme veya denemeler kurularak gerekli eğitim verilmelidir. Ayrıca sosyal problemlerinde yaşandığı bu gibi illerde; kamu kurumlarının da desteği artırılarak orman köylülerinin problemlerinin çözümü için ORKÖY veya diğer kuruluşlarca verilen kredilerden sürekli gelir getirici nitelikte olanların miktarı artırılmalıdır. Coşkun (1998), Orman köylülerinin sosyal, kültürel, ekonomik açılardan yaşam standartlarının düşük olması, onları ormana yönelten başlıca faktördür. Ormana yönelme ise, olumsuz anlamda; ormandan kesip satma, yakma suretiyle tarla açma gibi en düşük faydayı getirip, ormanın sürekliliğini kıracak biçimlerde olmaktadır. Köylünün ormana bu müdahalelerinin önlenmesi; orman köylü ilişkisiyle mümkün olacaktır. Tüm bunların yapılabilmesi için köylülerin daha yüksek bir yaşam standardına; daha yüksek bir eğitim seviyesine dolayısıyla bilince sahip hale getirilmesinin hedef olarak görülmesi gerekir.

Ülkemizin en büyük sorunlarından olan işsizlik orman köylerinin de en büyük sorunlarındanıdır. Bu sorunu içme suyu ve sulama suyu problemi izlemektedir. İçme ve sulama suyundaki sorunlar; suyun olmadığı, az olduğu veya suyun olup içme suyunda su tesisatının olmadığı veya yetersiz olduğu vb., sulama suyunda ise kanalet veya havuzların olmadığı veya yetersiz

olduğu vb. şeklindedir. Yılmaz (2003) tarafından yapılan “Mersin İli Çamlıyayla İlçesine Bağlı Sarıkavak Köyünün Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Yapısı İle Orman-Halk İlişkileri” adlı çalışmada da en önemli sorunun işsizlik olduğu belirtilmiştir.

Ekonomik sorunlar orman köylüsünün karşılaştığı bireysel sorunlar içinde en büyüğüdür. Göçler ekonomik, sosyal ve kültürel sebepler ile kişisel beklentiler sonucu oluşmaktadır. Ekonomik sebepler, köy ve kent arasındaki yaşam standardı farklılığı, şehrin cazibesi, iş bulma ümidi, çocukların eğitimi gibi nedenler göçü tetiklemektedir. Köyden göç edenlerin göç nedenlerine bakıldığında orman içi köylülerin % 83,7’si orman bitişiği köylerin ise % 93,4’ü ekonomik nedenlerden dolayı göç etmiştir. Genellikle geçim sıkıntısı çekmeyen çiftçiler, hayvancılıkla uğraşanlar ve emekliler göç etme isteğinde değildirler. Ekonomik ve sosyal sebeplerden dolayı köyden göç edenler genellikle iş bulma ümidiyle büyük şehirlere veya bağlı buldukları kendi illerine göç etmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Yılmaz (2005) tarafından yapılan “Mersin ili Cehennemdere Vadisi Köylerinin Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Yapıları ile Orman Kaynakları ile İlişkileri” adlı çalışmada, göç nedenleri incelendiğinde köydeki iş imkânlarının azlığı, fakirlik, köydeki tarım topraklarının yetersizliği, çocukların eğitimini sağlama, memuriyete başlama ve evlilik olarak sıralanmıştır.

Ekonomik sorunları oluşturan etkenlerin ortadan kaldırılmaması ve devam etmesi durumunda ileriki yıllarda (10–20 yıl) köylerde çalışabilir durumdaki genç nüfus önemli oranda azalacaktır. Bu sorunları azaltmak için bitkisel ve hayvansal üretimi artıracak krediler, köylünün yerinde kalkınmasını sağlayacak ve köylülere ek yük getirmeyecek alternatif gelir kaynakları, ürettiği ürünün pazar sorunu gibi sorunları ortadan kaldıracak çalışmalar arttırılmalıdır. Aksi takdirde köylerden kente doğru olan yığılmalar devam edecektir. Bunun sonucunda bitkisel ve hayvansal üretim azalacak, pek çok tarım alanı köyde yeterli insan gücünün olmaması nedeni ile işlenemeyecektir. Göçlerle beraber özellikle çalışan veya çalışabilecek nüfusun azalması sonucunda köyler üretimden uzaklaşarak üretici konumundan tüketici konumuna geçecektir.

Orman köylüsü kısıtlı ve sulama imkânı fazla olmayan tarım alanlarında geleneksel olarak atadan gördüğü ürünleri yetiştirmektedir. Diğer kamu kuruluşları ile işbirliği halinde köylüye farklı tarımsal ürünler sunulmalı ve tarımsal alanlardaki sulama sorunları çözümlenmelidir.

Köylünün sahip olduğu hayvan sayısına bakıldığında; genellikle 1-2 büyükbaş, 1-20 arası küçükbaş ile 1-10 arası arı kovanı bulunmaktadır. Hayvansal ürünler ise çoğunlukla süt, yoğurt ve peynir olarak tüketilmektedir. Hayvancılık için köy meraları iyileştirilmeli, koyun ve

büyükbaş hayvancılık özendirilmeli ve hayvan ırklarının seçilmesinde yörenin ekolojik şartlarına uygun ırklar tercih edilmelidir. Bu olay ayrıca bölgede yapılan yaprak faydalanmasını azaltıcı etkide gösterecektir. Yem bitkisi yetiştiriciliği desteklenmeli, köylünün verimi yüksek ve kaliteli yem bitkisi tohumu ekimi sağlanmalıdır Arıcılık ve arı ürünleri konusunda verilen eğitimler artırılmalı, sadece bal değil ekonomik değeri yüksek olan diğer arı ürünlerinin üretilmesi sağlanmalıdır.

Orman köylerinde çoğunluk önemli gıda maddelerinin bir kısmını kendileri üretmektedir. Ancak yine de istedikleri gıdaları istedikleri zaman temin etmekte sıkıntı çektikleri görülmektedir. Bu sıkıntının nedeni sadece ekonomik olmayıp, gelirini hasat zamanından sonra ve toplu olarak elde edilmesi ile köyün olumsuz şartlarından ileri gelmektedir.

Orman köylerinde hane sayısı genellikle 5-6 kişiden oluşmaktadır. Evler ise çoğunlukla 3-4 odalıdır. Orman köylerinde ailede bulunan ortalama çocuk sayısı 5-6'dır. Erkek çocuk sayısı kız çocuk sayısından biraz fazladır. Orman köylerindeki erkeklerin ve kızların genellikle ilköğretim mezunu oldukları görülmektedir.

Son yıllarda yapılan öğretmen atamaları ve taşınmalı sisteme geçilmesi eğitim ve öğretimdeki olumsuzlukları büyük ölçüde azaltmıştır. Yinede köy okullarında birleştirilmiş sınıflarda verilen eğitimin yüksek olması eğitimdeki başarıyı düşüreceğinden tedbirlerin artırılması yerinde olacaktır. Bunun için taşınmalı ve yatılı eğitime ağırlık verilmelidir.

Sağlık güvencesi yeşil kart olanların oranı diğerlerinden daha yüksektir. En yakın sağlık kuruluşu ise çoğunlukla ilçede bulunmaktadır.

Kırsal alanlarda ısınmak amacıyla kullanılan yakıt genellikle odun, kömür ve tezektir. Orman içi ve bitişiği köylülerin kullandıkları yakacağı teminde sıkıntı çektikleri görülmektedir. Bu sıkıntıyı azaltacak tedbirlerin alınması faydalı olacaktır. Orman köylülerinin ormandan en çok yakacak temininde faydalandıkları görülmektedir. Elde edilen yakacak odun çoğunlukla kendi ihtiyacı için kullanılmaktadır. Görülen orman suçları içinde ilk sırayı ağaç kesme almaktadır. Yörede asli ağaç türü meşe olup bu zamana kadar baltalık olarak işletilmiştir. Bilgin ve ark. (2005), "Ege Bölgesinde Defne Üreticiliğinin Sosyo-Ekonomik Önemi ve Üretici Profiline belirlenmesi" adlı benzer bir çalışmada, Orman kaynaklarından yararlanmada ilk sırayı % 29,49 oranı ile yakacak odun olduğu belirtmiştir. Anonim (2004), Orman köylülerinin yapacak ve yakacak odun ihtiyaçları yasal hak olarak indirimli fiyatlarla orman idaresince karşılanmakla beraber, bir çok yörede bu şekilde sağlanan odun miktarları köy hanelerinin gerçek ihtiyaçlarının altında kalmakta ve aradaki farkın önemli bir bölümü kaçak kesimlerle sağlanmaktadır. Karabıyık (1993), Orman köylerinde

yaşayanların hemen hemen tamamı ısınma, ısıtma, yemek pişirme amaçlı enerji gereksinimlerini ormanlardan sağlamaktadır. Enerji gereksinimlerinin yarıya yakını izinsiz, yasa dışı ve ormancılık bilim ve tekniği dışında sağlandığından ormanların niteliğini bozmaktadır.

Orman köylüsünün ormanların korunmasında en iyi korumanın köylünün kendisi tarafından olacağını belirtmeleri oldukça önemlidir. Ormanların korunmasında mevcut yasalarda yer aldığı şekilde orman muhafaza memurları ile korumanın yanı sıra köy tüzel kişiliği ile korumaya daha fazla ağırlık verilebilir. Bunun yanında köylünün bizzat korunmasına katkı sağladığı yerlerde ormanların daha az tahrip gördüğü de gözlenmektedir.

Keçiden yavaş yavaş vazgeçilmesi neticesinde yaprak faydalanması yapmayanların oranı oldukça yüksektir. Yaprak faydalanması yapanların bundan vazgeçmeleri için yapılan desteklerin artırılması yerinde olacaktır.

Orman idaresiyle ve ormancılıkla ilgili sorunlar her ne kadar az ise de sorun olarak belirtilenlerin genellikle sorun değil talep olduğu ve çoğunun mevzuatlara uymadığı belirlenmiştir.

Yaşanan bazı sorunların giderilmesi için orman kontrollerinin artırılması, orman muhafaza memuru sayısının artırılması yerinde olacaktır.

Köylünün kışlık odun ihtiyaçlarının karşılanması konusunda yasalar çerçevesinde köylüye yardımcı olacak çalışmalar artırılmalıdır.

Kadastro ile ilgili olarak yapılan kadastro çalışmaları konusunda köylü bilinçlendirilmeli ve köylüde oluşacak şüpheler mümkün olduğunca giderilmelidir. Kadastro sorunu nedeni ile çok fazla sayıda dava açılmakta, köylü ve orman idaresi karşı karşıya gelmektedir. Hem köylü hem de orman idaresi mahkemeler için önemli meblağlar harcamaktadır. Bölgede yer alan orman köylerindeki kadastro sorununun bitirilmesi ve tapuların yaşayanlara aktarılmasının sağlanması gerekmektedir.

Otlatma ile ilgili olarak, orman içi ve bitişiğindeki meralarda yapılan iyileştirme çalışmaları artırılmalıdır. Meralarda hayvan sayısı ve otlatma kapasiteleri dikkate alınmalıdır. Köylünün orman içlerinden hayvanlarını meralarına götürebileceği yollar oluşturulmalı ve hayvanların bu yollardan ormana girmesini engelleyecek tedbirler alınmalıdır.

Ağaçlandırma konusunda köylünün her ağaçlandırma talebinin dikkate alınması hem teknik hem de ekonomik olarak mümkün değildir. Köylerde yapılan ağaçlandırma çalışmalarında köy tüzel kişiliği ile yapılan ağaçlandırmalar için köylünün çalıştırılması zorunluluğu bulunmaktadır. İhale ile yapılan ağaçlandırmalarda ise işçilerin belirli bir kısmı için talep olduğu takdirde ağaçlandırma yapılan köyden karşılanması zorunluluğu ihale sözleşme şartnamelerine konulabilir. Ağaçlandırma çalışmalarında özellikle

köy ortak arazilerinin ağaçlandırılmasında mümkün olduğunca gelir getirici türlerle yapılan ağaçlandırmalar artırılmalıdır. Böylelikle buradan elde edilecek gelir köylülerin veya köyün kalkınmasında fayda sağlayacaktır.

Orman köylüsünün ORKÖY'den kredi, arı, güneş enerjisi gibi değişik talepleri olmaktadır. Ancak bu konudaki kaynaklar kıt olup kıt kaynakların dağıtımında sorun çıkması normaldir. Bu konuda bakanlık tarafından ayrılan kaynakların artırılması çözüm olarak görülebilir. Köylünün belirttiği diğer sorunlar ise idare tarafından kolaylıkla çözümlenebilecek sorunlardır.

Odun dışı orman ürünü olarak belirlenen bazı bitki türlerinin yayılışının ve tanınmasının çok geniş olduğu belirlenmiştir. Bununla beraber bu tür bitkilerin kullanımları da hemen hemen aynıdır. Örneğin kenger (*Gundelia tournefortii*), Badem (*Amygdalus ssp.*), Kuşburnu (*Rosa ssp.*) ve diğer birçok tür hemen hemen tüm illerde bulunmakta ve kullanımları da birbirine benzerdir. Ancak yinede yöresel olarak aynı bitkinin farklı kullanım alanlarının olduğu da belirlenmiştir. Yapılan araştırmada halk arasında kocakarı ilacı olarak da bilinen bazı bitkilerin kullanım şekilleri ve kullanım alanları ile ilgili olarak bilgili kişilerin çok fazla kalmadığı ve bu konudaki bilgilerin sözle aktarıldığı tespit edilmiştir. Ancak son yıllarda görsel ve yazılı medyada bu konuda yapılan çeşitli yayınların köylülerce dikkatle takip edildiği de belirlenmiştir. Yine yörede gıda veya farklı amaçlar ile kullanılan bazı bitki türlerinin de eskisi kadar veya hiç kullanılmadığı belirlenmiştir. Örneğin geçmişte tohumundan kahvesi yapılan kenger bitkisi günümüzde sakız üretiminde ve gıda olarak kullanılmaktadır.

Odun dışı orman ürünleri genellikle kişisel ihtiyaç için toplanılmaktadır. Bazı odun dışı orman ürünleri ise köylüler tarafından toplanarak pazarlarda veya aktarlara aracısız satılmaktadır. Bu ürünlerin satışı konusunda yörede aktarlarla görüşüldüğünde aktarlar; köylü tarafından kendilerine getirilen ürünlerin çeşidinin ve miktarının çok fazla olmadığını belirtmişlerdir. Hatta bazı ürünlerin kendi illerinde olduğunu bilmediklerini ve sattıkları ürünlerin çok büyük bir kısmını farklı illerden getirdiklerini söylemişlerdir. Yine aktarlar bazı ürünlere çok fazla talep olduğunu ve köylünün elindeki tüm ürünü (Meyan, Zahter, Ceviz, v.b.) alabileceklerini söylemişlerdir. Ancak köylünün toplamadığını köylünün satmak için getirdiği ürünün istenen kalite ve temizlikte olmadığını, tek tek köylüden az miktarlarda ürün almaktansa bir kişiden çok miktarda ürün almanın daha az zahmetli olduğunu, köylünün aktarın satış fiyatına bakarak kendi ürününe değer biçtiğini, köylünün getirdiği üründe süreklilik olmadığı için köylüye güvenilerek ürünlerin toptan satışının yapılamayacağını belirtmişlerdir.

Köylüler tarafından ürün satışı konusunda öne sürülen konular ise, hangi ürünlerin ekonomik değerinin olduğunu bilmediklerini, aktarların ürünlere çok düşük fiyat verdiğini ve alınan paranın verilen emeği karşılamadığını, aktarların ürünü alırken çok incelediğini ve onların istediği kalitede ürünü yapmanın zor olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca talep olması halinde toplayarak veya yetiştirerek odun dışı orman ürünlerini satmayı düşünenler fiyatın yüksek olması şartını öne sürmekte olup düşünmeyenler ise yukarıdaki görüşlere ilaveten köylerinde bu ürünleri bilmediklerini, ürünün olmadığını veya az olduğunu, talep olsa bile fiyatın çok düşük olduğunu bu nedenle yapmayacaklarını belirtmişlerdir.

Odun dışı orman ürünlerinin değerlendirilmesi, ekonomik değerinin artırılması için bu bitkilerin toplanma zamanları, hasat şekilleri, saklama olanakları mümkünse ambalajlama şekilleri konusunda köylüler arasından seçilecek ve işin ticaretini yapan veya yapabilecek kişiler bilinçlendirilmelidir. Mümkün olduğu kadar odun dışı orman ürünlerini paketleyerek veya bu ürünlerden elde edilen ikincil ürünleri satmak daha çok gelir getirecektir.

Proje kapsamında elde edilen bilgiler ve gözlemler doğrultusunda önümüzdeki kısa, orta ve uzun dönemlerde; orman köylerinde göç, göçü etkileyen faktörler ve göçün etkileri, farklı kurumlardan verilen kredilerin uzun dönemli sonuç ve etkileri, köylülerin yerinde kalkındırılmasında kullanılacak yöntemlerin belirlenmesi, köylünün ihtiyaç duyduğu eğitim alanlarının belirlenmesi, köylerde kullanılabilir farklı tarımsal ürünlerin belirlenmesi, kırsal kalkınmada kullanılabilir odun dışı orman ürünlerinin çiçeklenme, toplanma zamanları, saklama olanakları ürünlerin envanteri, pazar durumları pazarlama sorunları ve çözümleri, üretim teknikleri ve ıslahına yönelik araştırmalar yapılabilir.

Orman köylü ilişkisindeki olumsuzluklar günümüze kadar orman aleyhine bir gelişme göstermiştir. Ormanlık politikaları ve buna bağlı olarak işleyiş ve yöntemleri merkezden belirlemek ve bu konuda yöre halkının görüşlerini dikkate almamak problemlerin çözümüne değil oluşmasına katkı yapmaktadır. Ormanların işletilmesinde ve yönetiminde alınan kararlara katılım değil kararların alınmasına katılımın sağlanması başarıyı artıracaktır.

Orman kaynaklarının planlanması ve yönetiminde halkın katılımının da sağlanması gerekmektedir. Ormanlardan yararlanmada çeşitlilik sağlandığı ve elde edilen gelir artırıldığı takdirde yöre halkının ormanlar üzerindeki baskısında da azalma olacaktır. Ancak ormanlar üzerindeki baskının tamamen kaldırılması sadece ormancılıkla ilgili olmayıp ülkenin gelişmişlik düzeyi ve refah seviyesi ile de ilişkili olduğu unutulmamalıdır.

ÖZET

Orman köylüleri gelir bakımından ülkemizin en düşük gelir gruplarından birisini oluşturmaktadır. Bunun sonucu olarak da ormanlara zarar verilmekte ve ormanlar üzerinde olan baskılar artmaktadır. Bölgemizdeki orman kaynaklarından orman köylülerinin faydalanma oranı düşüktür. Yörede orman köylüleri için alternatif gelir kaynağı olabilecek bazı odun dışı orman ürünleri bulunmaktadır. Orman köylülerinin bu ürünleri toplaması ve pazarlaması onların ekonomilerine katkı sağlayacaktır. Bu çalışmada, orman köylülerinin sosyo-ekonomik durumları ve kullanmış oldukları bazı odun dışı orman ürünleri ile bu ürünlerin bazı özellikleri belirlenmiştir.

Çalışma, 2005–2008–2009 yılları arasında Elazığ, Malatya ve Adıyaman illerindeki orman içi ve orman bitişiği köylerde yapılmıştır. İlk olarak Elazığ, Malatya ve Adıyaman illerinde bulunan orman içi ve orman bitişiği köylerin her il ve ilçedeki sayıları ile hane sayıları belirlenmiştir. Anket yapılacak orman köylerinin ve köylerdeki kişilerin belirlenmesinde tesadüfî örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Toplam 246 orman içi köyden 152 köyde 392 kişi ve 373 orman bitişiği köyden 193 köyde 396 kişi ile yüz yüze görüşülerek anket çalışması yapılmıştır. Ayrıca bu illerde ki mahalli pazarlar ve odun dışı orman ürünlerinin satıldığı yerlerden de bilgi alınmıştır. Orman köylülerinin kullandığı bazı odun dışı orman ürünleri toplanarak teşhisleri yapılmıştır.

İşsizlik ve ekonomik sebeplerden dolayı göçün arttığı ve orman köylerinde genç nüfusun oldukça az olduğu belirlenmiştir. Üniversite mezunu olanların oranı oldukça düşük olup genellikle ilköğretim sonrası eğitimi bıraktıkları görülmüştür. Gelir durumları düşük olup, geçimlerini genellikle bitkisel ve hayvansal üretim ile işçi-ırgatlıktan sağlamaktadırlar. Köylerin en büyük ortak sorunları işsizlik, içme ve sulama suyu sorunu ile yol sorunudur. Köylünün en büyük sorununu ise ekonomik durumlarının iyi olmayışı oluşturmaktadır. Nitekim göç etme isteğinde olanların ilk gerekçeleri ekonomik sorunlarının olmasıdır.

Köylülerin sahip oldukları arazilerin miktarı az olup buralarda öncelikle kendi ihtiyaçlarını giderecek çeşitli tahıl, sebze ve meyve türlerinin yetiştiriciliği yapılmaktadır. Süt veriminin daha yüksek olması nedeniyle büyükbaş hayvancılığın ön plana çıktığı görülmekte ve hayvansal ürünleri süt, yoğurt ve peynir olarak tüketmektedirler. Her hanede ortalama 5–6 kişinin yaşadığı ve yine ortalama çocuk sayısının 5–6 olduğu belirlenmiştir. Sağlık güvencesi yeşil kart olanların daha fazla olduğu belirlenmiştir. Köylüler yıllık 3–4 ton odun ile 1–2 ton arası kömür tüketmektedir. Yaprak

faydalanması yapmayanların oranı daha yüksek olup yaprak faydalanmasının engellenmesi için orman köylüsü çeşitli şekillerde desteklenmelidir.

Odun dışı orman ürünü olarak belirlenen bazı bitki türlerinin kullanımları hemen hemen aynı olup tüm ilçelerde bulunmakta ve kullanımları da birbirine benzemektedir. Ancak yöresel olarak aynı bitkinin farklı kullanım alanlarının olduğu da belirlenmiştir. Bazı odun dışı orman ürünleri köylüler tarafından toplanarak çok az miktarlarda pazarlarda veya aktarlara satılmaktadır.

SUMMARY

Forest villagers are one of the lowest income group in Turkey. As a result of this, the forest ecosystems have been damaged and the stresses on them have been increased. The usage percentage of forest resources by the people is considerable low in the region. There are some nonwood forest products for utilisation of forest villagers as an alternative income source in the region. Collection and marketing of these forest products will contribute to the forests villagers livelihood. Social-economic condition of forest villagers and some properties of nonwood forest products used by them were identified in the study.

The study was performed, using the data for 2005- 2008- 2009, in forest villages and the villages adjacent to forest districts from Elazığ, Malatya and Adıyaman provinces. Firstly, the number of the villages and houses in the villages for each towns and cities were defined in forest villages and the villages adjacent to forest districts from Elazığ, Malatya and Adıyaman provinces. Random sampling method was applied for determination of forest villages and the people living in forest villages surveyed. The survey based on face to face interviews was done on 392 people from 152 villages of 246 forest villages and 396 people from 193 villages of 373 villages adjacent to forest districts. Besides the information was provided from local bazaars and selling nonwood products places in the provinces. Some nonwood forest products used by forest villagers were collected and identified.

It was observed increasing of migration and decreasing of young population in forest villages due to the unemployment and economic reasons in the course of the time. The percentage of university graduate and education after primary school are considerable low according to survey results. The people's income is low and livelihood are enabled by agriculture, livestock, and labour. The most common problems of the villages are unemployment, shortage of fresh water and irrigation water and insufficient road network. The most important problem of the villagers is economic insufficiency. Because of this, the economic problems play the most important role on immigration desire of them.

The amount of land owned by villagers is less and various corn, vegetable, fruit products have been produced on the land. Cattle breeding have been more preferred due to higher milk yield compared to crop yield. Animal products are consumed as milk, yogurt and cheese. The average number of the people living at each house is about five or six. Also, the average number of the children is the same at each house. It was found that

the people possessing healthy insurance as green card is more than the others. Annual wood and coal consumption of the villagers varies between three to four tones and between one to two tones respectively. The percentage of leaves those who make use is less and forest villagers are supported with various ways in order to prohibit leaves those who make use.

The usage of some plants identified as nonwood forest products is almost the same and those are present in all towns. The usage of them are similar with each other. However various usage areas for the same species were determined according to the districts. Some nonwood forest products have been collected and marketed albeit a small amount in the bazaar or markets.

KAYNAKÇA

- ANONİM, 2004.** Türkiye Ulusal Ormancılık Programı, Çevre ve Orman Bakanlığı, Ankara.
- ANONİM, 2009 a.** <http://www.weski.tubitak.gov.tr/tubives/>
- ANONİM, 2009 b.** <http://vanherbaryum.yyu.edu.tr/>
- BAYTOP, T., 1999.** Türkiye’de Bitkilerle Tedavi Geçmişte ve Bugün, II. Baskı, İstanbul.
- BİLGİN, F., ŞAFAK, İ., KİRACIOĞLU, Ö., 2005.** Ege Bölgesinde Defne Üreticiliğinin Sosyo-Ekonomik Önemi ve Üretici Profiline belirlenmesi, Ege Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Teknik Bülten No:28, Bakanlık Yayın No:260, Müdürlük Yayın No: 37, İzmir.
- COŞKUN, A.A., 1998.** Saray İlçesi Orman Köylerinin Sosyo-Kültürel Sorunları, İ.Ü. Orman Fak. Dergisi, Cilt 48, Seri A2, 98-112 s, İstanbul
- COŞKUN, U., 2005.** Batı Karadeniz Bölgesi Orman İçi Köylerin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Bu Köylerin Kalkındırılmasında Etkili Olan Sosyo-Ekonomik Faktörlerin Çoğul Sayısal Analiz Yöntemleriyle Belirlenmesi, Orman Bakanlığı Yayın No:220, BKOAE Yayın No: 16, Teknik Bülten No:11, Bolu.
- COŞKUN, U., UZUN, E., 2007.** Köprülü Kanyon Milli Parkında Yer Alan Köylerin Sosyo-Ekonomik Yapılarının İncelenmesi ve Kırsal Kalkınma Eylem Planının Oluşturulması, Çevre ve Orman Bak. Yayın No:317, Müd. Yayın No:032, Teknik Bülten No:27, Antalya.
- COŞKUN, U., YILMAZ, E., OK, K., TELEK, A., AY, Z., UZUN, E., 2007.** ORKÖY Kaynaklarının Tahsisinde Orman Köylerinin Önceliklerinin Saptanması (Antalya İli Örneği), Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın No:318, Müdürlük Yayın No:033, Teknik Bülten No:28, Antalya.
- ÇAĞLAR, Y., 1990.** Sürdürülebilir Kalkınma İçin Ormanlar ve Ormancılığımız, Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı, TÇV Yayınları, Ankara.

- ÇATAL, H.A., TÜRKER, M.F., 2003.** Orman İçi ve Orman Bitişiği Köylerin Sorunları ve Orman Köylülerinin Toplum Ormancılığındaki Yeri, II. Ulusal Ormancılık Kongresi, Türkiye Ormanlarının Yönetimi ve Katılım, Türkiye Ormancılar Derneği, 19-20 Mart, 389-399 s., Ankara.
- DPT, 2007.** Dokuzuncu Kalkınma Planı, Ormancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.
- GÖRÜCÜ, Ö., 1997.** Criteria for Sustainable Forest Management and the Considerations in the Turkish Forestry, IUFRO and European Forest Institute Conference on Future Forest Policies in Europe-Balancing Economic and Ecological Demands, pp.215-222,, No:22, ISSN 1237-8801, Joensuu, Finland.
- GÖRÜCÜ, Ö., 2002.** Sürdürülebilir Ormancılık İspanya'daki Uygulamalar ve Türkiye ile Karşılaştırılması, KSÜ Rekt. Yayın No:90, Ders Kitapları Yayın No:12, ISBN 975-6497 00-9, 93 sayfa, K.Maraş.
- GÖRÜCÜ, Ö., 2004.** Orman İşletmelerinde Üretim Planlamasının Geliştirilmesi, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Seri A, Cilt 54, Sayı 2, sayfa 25-49, İstanbul.
- GÜLER, S., 2004.** Erzurum Yöresinde Doğal Yayılış Gösteren Bazı Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri, Doğu Anadolu Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Teknik Bülten No:5, Erzurum.
- KARABIYIK, E., 1993.** Türkiye'de Orman-Köy İlişkileri ve Çevre, 1. Ormancılık Şurası, Tebliğler ve Ön Çalışma Grubu Raporları Cilt 2, Seri No:13, Yayın No:006, 279-288 s. Ankara.
- NAZLIOĞLU, M.D., 1993.** Sürdürülebilir Kalkınma Açısından Orman ve Çevre, 1. Ormancılık Şurası, Tebliğler ve Ön Çalışma Grubu Raporları Cilt 3, Seri No:13, Yayın No:006, 658-664 s. Ankara.
- ÖZER. S., 1987.** Ülkemizde Bazı Önemli Orman Tali Ürünlerinin Teşhis ve Tanıtım Kılavuzu, Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın No.659, Ankara.

- ÖZKURT, A., 1998.** İçel İli Orman Köylerinde Sosyo-Ekonomik Yapı, DOA Dergisi, sayı 4, 53-78 s, Tarsus.
- OK, K., 2003.** Orman Kaynaklarının Planlanmasında Sosyal Değerlendirme ve Katılım, II. Ulusal Ormancılık Kongresi, Türkiye Ormanlarının Yönetimi ve Katılım, Türkiye Ormancılar Derneği, 19-20 Mart, 58-73 s., Ankara.
- SACHS, L., 1974.** Angewandte Statistik, Planung und Auswertung Methoden und Modelle, ISBN:3-540-06443-5, Berlin.
- ŞENYAZ, A., SÜLÜŞOĞLU, M., YILMAZ, E., 2005.** Akdeniz Ormancılığı Açısından Mersin İli, Tarsus İlçesi Bazı Orman Köylerindeki Sosyo-Ekonomik Yapı ve Ormancılık Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın No:274, DOA Yayın No:39, Çeşitli Yayın No:5, Tarsus.
- TOLUNAY, A., KORKMAZ, M., 2003.** Kalkınma, Kırsal Kalkınma ve Katılımcılık, II. Ulusal Ormancılık Kongresi, Türkiye Ormanlarının Yönetimi ve Katılım, Türkiye Orm. Derneği, 19-20 Mart, 194-204 s., Ankara.
- YEŞİL, Y., 2007.** Kürecik (Akçadağ/Malatya) Bucağında Etnobotanik Bir Araştırma, İ.Ü., Sağlık Bilimleri Ens., Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- YILMAZ, E., 2003.** Mersin İli Çamlıyayla İlçesine Bağlı Sarıkavak Köyünün Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Yapısı İle Orman-Halk İlişkileri, DOA Dergisi, Sayı 9, 67-93 s.,Tarsus.
- YILMAZ, E., 2005.** Mersin ili Cehennemdere Vadisi Köylerinin Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Yapıları ile Orman Kaynakları ile İlişkileri, DOA, Çeşitli Yayın No:2, Tarsus.